

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2016

Michaela Vrkoslavová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**Jazykový obraz světa pohádek Sněhurka a Šípková Růženka
s přihlédnutím k filmovým adaptacím a vývoji útvaru**

Bakalářská práce

Autor: Michaela Vrkoslavová
Studijní program: Mediální a komunikační studia
Studijní obor: Literární dokumentaristika a teorie čtenářství
Vedoucí práce: PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Michaela Vrkoslavová

Studium: P131349

Studijní program: B7202 Mediální a komunikační studia

Studijní obor: Literární dokumentaristika a teorie čtenářství

Název bakalářské práce: **Jazykový obraz světa pohádek Sněhurka a Šípková Růženka s přihlédnutím k filmovým adaptacím a vývoji útvarů**

Název bakalářské práce AJ: Language picture of the fairytales Snow White and Sleeping Beauty and its adaptations

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Student/ka bude analyzovat JOS pohádek Sněhurka (Whitesnow) a Šípková Růženka (Sleeping beauty) dle metod kulturní antropologie a kognitivní sémantiky, zároveň použije metody psychologie. Přihlédne k moderním filmovým adaptacím. Zhodnotí vývoj útvarů. Nedílnou součástí práce je praktická část, jejíž podoba se opírá o pokyny vedoucího práce.

Prameny: Erben, Karel Jaromír: České národní pohádky. 165. vydání. Praha: Bystrov, 1995.

Hrubín, František: Malý špalíček pohádek. 6. vydání. Praha, Československý spisovatel, 1987.

Grimm, Jacob Ludwig Karl; Grimm, Wilhelm Karl: Pohádky. Praha: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, 1988. Perrault, C. a kol. Francouzské pohádky. Vyd. v tomto uspořádání 1. Praha: Odeon, 1990. + vybrané filmové adaptace Sněhurky a Červené Karkulky

Literatura: Austin, J. L. How to do things with words. Oxford: OUP, 1962. Bettelheim, B. Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Bottigheimer, R. B. Fairy tales and society: illusion, allusion, and paradigm. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1986. Evans, V. ? Green, M.: Cognitive Linguistics. An Introduction. Edinburgh 2006.

Fauconnier, G.: Mental Spaces. Cambridge University Press, Cambridge 1994. Hirschová, M.

Pragmatika v češtině. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. Chejnová, P. Zdvořilostní strategie.

Praha: Univerzita Karlova, 2012. Keller, J. Úvod do sociologie. SLON: Praha 2001. 4. vydání.

Lakoff, G.: Don't think of an elephant!: know your values and frame the debate: the essential guide for progressives. Chelsea Green Publ., White River Junction 2004. Lakoff, G. ? Johnson, M.: Metaphors we live by. The University of Chicago Press, Chicago 1980. Lakoff, G.: Women,

fire, and dangerous Things: what categories reveal about the mind. The University of Chicago Press, Chicago 1987.

Ledinská, Š.: Poetika prostoru v pohádkách bratří Grimmů a ve vybraných pohádkách Karla

Jaromíra Erbena. Nepublikovaná magisterská diplomová práce, FF UK, Praha 2012. Leech, G. Principles of Pragmatics. London and New York: Longman, 1983. McQuill, D. Úvod do teorie masové komunikace. Portál 2002. Prchlíková, K. Neverbální komunikace mužů a žen /elektronická verze BP/. Praha 2012. Propp, J. V.: Morfologie pohádek a jiné studie. Jinočany: H&H, 1999. Qi, L.: Srovnání pohádek B. Němcové a K. J. Erbena s čínskými pohádkami. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce, FF UK, Praha 2011. Searle, J. R.: Expression and meaning. Cambridge University Press, 1979. Sokol, J.: Filosofická antropologie: člověk jako osoba. Portál, Praha 2002. Šimotová,

E.: Literární a psychologická specifika pohádek jako žánru. Nepublikovaná diplomová práce, PdF UK, Praha 2010. Vaňková, I. ? Nebeská, I. - Saicová Římalová, L. ? Šlédrová, J.: Co na srdci, to na jazyku. Karolinum, Praha 2005. Vaňková, I.: Nádoba plná řeči: člověk, řeč a přirozený svět.

Karolinum, Praha 2007. Vídršperková, L.: Srovnání interpretací pohádky Sněhurka. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce, PdF UK, Praha 2013.

Garantující
pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.

Oponent: Mgr. Hana Voralová

Datum zadání závěrečné práce: 19.1.2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „*Jazykový obraz světa pohádek Sněhurka a Šípková Růženka s přihlédnutím k filmovým adaptacím a vývoji útvaru*“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Hradci Králové dne 23. 5. 2016

Michaela Vrkoslavová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu PhDr. Lukáši Zábranskému, Ph.D. za pomoc, cenné informace a odborné vedení bakalářské práce.

Anotace

VRKOSLAVOVÁ, Michaela. *Jazykový obraz světa pohádek Sněhurka a Šípková Růženka s přihlédnutím k filmovým adaptacím a vývoji útvaru*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 60s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce analyzuje a srovnává verze kosmopolitních pohádek Sněhurka a Šípková Růženka, které patří k nejznámějším a nejrozšířenějším pohádkám. Nejprve je stručně nastíněn literární žánr pohádky. Dále práce pojednává o srovnání knižních interpretací pohádek Sněhurka a Šípková Růženka. Z důvodu komplexnosti bakalářské práce jsou do ní také zařazeny filmové adaptace těchto příběhů. V další části jsou analyzované konceptuální metafory, které jsou rozdělené na strukturní, orientační a ontologické. Kapitola o konceptuálních metaforách blíže specifikuje metafory, které byly použity v knižních podobách těchto pohádek. Konceptuální metafory jsou také podrobněji nahlížené podle výchozích domén v konkrétním kontextu. Výsledkem této bakalářské práce je důkladné srovnání důležitých motivů a prvků, které se od sebe v jednotlivých adaptacích odlišují, ale na druhé straně je také spojují.

Klíčová slova

pohádka, Sněhurka, Šípková Růženka, konceptuální metafora

Annotation

VRKOSLAVOVÁ, Michaela. *Language picture of the fairytales Snow White and Sleeping Beauty and its adaptations*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2016. 60pp. Bachelor Degree Thesis.

This Bachelor Degree Thesis analyzes and compares versions of cosmopolitan fairytales Snow White and Sleeping Beauty, which belongs to the most famous and widespread fairytales. Primarily is concisely outlined fairytale as a literary genre. It also discusses about comparison of bookish interpretations of fairytales Snow White and Sleeping Beauty. Due thereasons of komplexity of this Bachelor Degree Thesis are there also included film versions of this stories. In the next part are analyzed conceptual metaphors, which are divided into structural, tentative and ontological. Conceptual metaphors are also more detailed studied by the default domain in specific text. The result of this Bachelor Degree Thesis is close comparison of important themes and elements, which differ every adaptation from each other, but they are also joining them together.

Key word

fairytale, Snow White, Sleeping Beauty, conceptual metaphors

OBSAH

ÚVOD	7
1 POHÁDKA JAKO ŽÁNŘ	8
2 SNĚHURKA	10
2.1 PSANÉ VERZE SNĚHURKY	10
2.2 POROVNÁNÍ PSANÝCH VERZÍ SNĚHURKY	11
2.3 FILMOVÉ VERZE SNĚHURKY	18
2.4 POROVNÁNÍ FILMOVÝCH VERZÍ SNĚHURKY	19
3 ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA.....	23
3.1 PSANÉ VERZE ŠÍPKOVÉ RŮŽENKY	23
3.2 POROVNÁNÍ PSANÝCH VERZÍ ŠÍPKOVÉ RŮŽENKY	24
3.3 FILMOVÉ VERZE ŠÍPKOVÉ RŮŽENKY	32
3.4 POROVNÁNÍ FILMOVÝCH VERZÍ ŠÍPKOVÉ RŮŽENKY	33
4 TEORIE KONCEPTUÁLNÍ METAFORY	37
4.1 KONCEPTUÁLNÍ METAFORY V POHÁDCE SNĚHURKA.....	39
4.2 KONCEPTUÁLNÍ METAFORY V POHÁDCE ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA.....	41
5 POROVNÁNÍ PSANÝCH A FILMOVÝCH VERZÍ.....	44
5.1 POROVNÁNÍ PSANÝCH A FILMOVÝCH VERZÍ SNĚHURKY	44
5.2 POROVNÁNÍ PSANÝCH A FILMOVÝCH VERZÍ ŠÍPKOVÉ RŮŽENKY.....	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
PŘÍLOHY	51

ÚVOD

Pohádka je literární žánr, se kterým se obvykle setkáváme jako s prvním ve svém životě. Nejprve nám pohádky předčítají rodiče či další dospělé osoby. Po čase je vyhledáváme pro zlepšení nálady a v dospělém věku je začínáme více posuzovat. Následnou analýzou v nich nacházíme důležité prvky, které jsme jako děti vnímaly pouze podvědomě. Díky podrobnějším rozborům zjišťujeme, že pohádky malé děti připravují na zprvu neřešitelné problémy, které v okolním světě mohou zažít. Zároveň je i varují před nebezpečím, jež je může zasáhnout.

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat srovnání nejznámějších a nejvíce analyzovaných kosmopolitních pohádek, kterými jsou Sněhurka a Šípková Růženka. Nejprve se budu zabývat pohádkou jako literárním žánrem. Nadále budu pokračovat jednotlivými pohádkami a provedu jejich analýzu.

Posléze přiblížím pohádku o Sněhurce porovnáním tří knižních interpretací. Od nejstarší verze Giambattisty Basila, přes druhou verzi bratří Grimmů, až po třetí verzi českého spisovatele Františka Hrubína. Dále se věnuji porovnání filmových zpracování. Jako první jsem zvolila animovaný celovečerní film Sněhurka a sedm trpaslíků od Walta Disneyho a druhým snímkem bude moderní zpracování nesoucí název Sněhurka od Tarsema Singha.

Obdobným způsobem je uspořádáno v další kapitole srovnání pohádky Šípková Růženka. Pro porovnání knižních podob jsem zvolila verzi od Giambattisty Basile, dále pak příběh od Charlesse Perraulta a jako třetí poslouží nejznámější interpretace od bratří Grimmů. Pro porovnání filmových zpracování jsem zvolila Šípkovou Růženku od Walta Disneyho a jako druhý snímek jsem vybrala novodobou Zlobu - Královnu černé magie od Roberta Stromberga.

V další kapitole analyzuji konceptuální metafory, které byly použity v knižních podobách pohádek. Konceptuální metafory rozčleňuji na strukturní, orientační a ontologické a více postihuji jejich význam v daném místě.

Srovnávané verze pohádek jsou na první pohled velmi odlišné, a proto se v poslední kapitole této práce věnuji jejich srovnání a vyzdvižení důležitých motivů, které se ve většině verzí objevily.

1 POHÁDKA JAKO ŽÁNŘ

Pohádka je „zábavný, zpravidla prozaický žánr folklorního původu s fantastickým příběhem.“¹ V Čechách se termín označující pohádku vyvíjel velmi dlouho. Původně se pro pohádku užíval termín bajka. Avšak nyní slovo bajka v českém jazyce vystihuje pouze takové příběhy, jejichž úkolem je především přinést ponaučení prostřednictvím zvířecí říše, jakkoliv původní výraz slouží prvotnímu významu například v polském jazyce. V dobách národního obrození usilovali vlastenci o zavedení termínu báchorka. Tento návrh se však nesetkal s kladnými ohlasy. V obrozenecké době vznikl další termín, který se používá dodnes - pohádka. Tento odborný výraz vzešel z polského gadać, což znamená mluvit, vyprávět a tlachat.²

Pohádka vytváří zázračný svět, jenž popírá přírodní zákony a připouští svou neskutečnost. Také využívá stereotypní formule (byl jednou jeden král, zazvonil zvonec a pohádka byl konec) a příběh zasazuje do neurčitého času (kdysi, onehdy) i prostředí (kdesi, kamsi). Klasickými znaky tohoto folklorního žánru jsou kouzelné předměty (kouzelné zrcadlo, kolovrátek, jablko, proutek, sedmimílové boty). Dále se zde objevují magická čísla (3, 7) a nadpřirozené bytosti (sudičky, čarodějnice, trpaslíci, draci), které bývají dle rovnováhy příběhu rozděleny na kladné a záporné postavy.³ Jen výjimečně v pohádce nalezneme postavy neutrálního typu (myslivec ve Sněhurce), o nichž nevíme, na které straně stojí. Hlavním motivem pohádky je boj dobra se zlem. Dalším znakem žánru pohádky je její uzavřenost, kdy je vždy znám závěr onoho příběhu, který je postaven obvykle na principu happy endu, což znamená, že dobro jednoznačně zvítězilo nad zlem.⁴

Pohádky se podle původu rozlišují na dvě skupiny - lidové/folklorní a autorské.

1) Lidové pohádky patří k nejstarším a nerozšířenějším formám ústní lidové slovesnosti. Původně nebyly „určené dětem, ale dospělým“⁵ jako mravní ponaučení. Jejich téma se odvozovalo z „archaických rodových mýtů a obřadů iniciace, spojených

¹ MOCNÁ, D.; PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, s. 472

² MLČOCHOVÁ, K. Česká moderní pohádka počátku 21. Století. Nepublikovaná diplomová práce, Pdf Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2011, s. 8

³ MOCNÁ, D.; PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, s. 472 - 473

⁴ KRÁLOVÁ, J. K. *J. Erben, bratři Grimmové - Pohádky*. Nepublikovaná diplomová práce, Pdf Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2014, s. 7

⁵ MOCNÁ, D.; PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, s. 473

s bolestnou zkouškou odolnosti, s představou dočasné symbolické smrti, styku s duchy a znovuzrození.“⁶

2) Autorské pohádky neboli umělé jsou geneticky mladší než pohádky folklorní a také se více zaměřují na dětského příjemce. Jsou v nich více „*zastoupeny reálné a aktualizační prvky.*“⁷ Kouzla zde vystupují jako samozřejmá součást reálného světa. Dále je zde třeba zahrnout divadelní, loutková a filmová zpracování pohádek, kde došlo k zásadní změně původního příběhu.

⁶ MOCNÁ, D.; PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, s. 473

⁷ Tamtéž s. 473

2 SNĚHURKA

2.1 Psané verze Sněhurky

Psaných verzí Sněhurky existuje po celé Evropě stovky a dále se v různých jazycích rozšířila do dalších světadílů.⁸ Pohádky, které svými motivy připomínají pohádku o Sněhurce, tak jak ji známe dnes, můžeme nalézt například ve Skotsku, Řecku, Francii, Turecku, Portugalsku, Maďarsku, Rusku a mnoha dalších zemích. Například verze, která pochází z Itálie, se poprvé objevila v Německu roku 1870 s názvem *Maria, die böse Stiefmutter und die sieben Räuber*.⁹ Další verze původem z Itálie je od Giambattisty Basile pod názvem *The Young Slave* (v českém překladu *Otrůček*). „*Spousta verzí pochází také z Afriky, například z Maroka, Alžírsko, Lybie či Angoly.*“¹⁰

Přestože se od sebe verze velmi výrazně liší v motivech, i tak v každé verzi nalezneme důležitý prvek, který se stále opakuje ve všech verzích připomínající příběh o Sněhurce, a tím je nechvalně známá špatná vlastnost – závist/nenávist. V každém příběhu se objevuje hlavní hrdinka, kterou je nádherná a mladá dívka, jejíž půvab je považován za ideál ženské krásy. V každé verzi se také objevuje další žena (vlastní matka/macecha), která se snaží svou sokyni, kterou je vždy mladá dívka, kvůli žárlivosti na její krásu, sprovodit ze světa.

V této práci představím tři psané verze Sněhurky. První a nejstarší verzi bude příběh z roku 1637 od Giambattisty Basile s názvem *Otrůček (The Young Slave)*, která byla přeložena do českého jazyka v roce 1788 a publikována roku 1961 ve sbírce pohádek *Pentameron aneb pohádka pohádek*. Druhou vybranou verzí Sněhurky, bude *Sněžena a sedm trpaslíků* od bratří Grimmů, která je považována za základní verzi tohoto příběhu. První vydání Sněhurky ve sbírce pohádek *Pohádky pro děti a pro doma, sebrané bratry Grimmy*, bylo rozděleno do dvou dílů, kdy první díl byl vydán roku 1812 a následně byl doplněn dílem druhým, který vyšel v roce 1815. Od té doby celou sbírku a již zmiňovanou pohádku o Sněhurce, bratři Grimmové několikrát upravili až ke

⁸ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 195

⁹ ASHLIMAN, D. L. *Snow-White. D. L. Ashliman's folktexts*. [online]. 1. 2. 2016 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <http://www.pitt.edu/~dash/type0709.html>

¹⁰ VÍDRŠPERKOVÁ, L. *Srovnání interpretací pohádky Sněhurka*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce, PdF UK, Praha 2013, s. 9

konečné podobě z roku 1857.¹¹ V této práci budu pracovat s verzí s názvem *Sněženka a sedm trpaslíků*, která byla publikovaná a přeložena v roce 1969. Třetí a zároveň poslední vybranou psanou verzí Sněhurky, bude pohádka od českého spisovatele Františka Hrubína s názvem *O Sněhurce*, která vyšla roku 1978 ve sbírce pohádek *Špalíček veršů a pohádek*.

2.2 Porovnání psaných verzí Sněhurky

Pohádku o Sněhurce v dnešní době zná určitě každý, ale málokdo si uvědomuje, že v minulosti před všemi verzemi přecházel jeden počáteční příběh, který se dnešní pohádce o Sněhurce podobá pouze velmi vzdáleně. Například již výše zmiňovaná pohádka s názvem *Otrůček* od Giambattisty Basile.

Na začátku nejstaršího ze tří zmiňovaných příběhů, kterým je *Otrůček* od Giambattisty Basile, se objevuje baron, který má malou sestřičku, jež si hrála v zahradě s jinými dívkami. Už tady zjišťujeme odklon od verze bratří Grimmů i od verze Františka Hrubína. U Grimmů pohádka začíná prací královny. „*Jednou seděla jedna královna u okna a šila košilky pro děťátko, které očekávala.*“¹² V začátku pohádky Františka Hrubína je do popředí umístěn král i královna, kteří mají všechno na světě a moc touží po děťátku. Dále nám František Hrubín předkládá královnu „*Jednou v zimě stála královna u okna a dívala se, jak venku pod zámek skotačí ve sněhu cizí děti. „Kéž by jedno z těch dětí bylo naše.*“¹³

V této části se dostáváme do problému početí, které v žádné verzi není přirozené, i když u Grimmů není přesně vysvětlené, protože královna je již v očekávání, ale i tak si přála mít děťátko „*bílé jako sníh, červené jako krev a černé jako eben.*“¹⁴ V italské verzi si můžeme všimnout, že zde nehraje žádnou roli sníh, krev a ani eben, ale dívku Lilla počne tak, že spolkne lístek růže. Ve verzi Františka Hrubína královna u brány zpozorovala promrzlou ženu, která přišla prosit o jídlo a šaty. Královna obdarovala promrzlou ženu dary, která na oplátku vyřkla kletbu. „*Brzo se ti narodí dcerka, bílá*

¹¹ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 351

¹² GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 118

¹³ HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978, s. 187

¹⁴ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 118

*jako sníh, s líčky červenými, jako krev mých šlépějí. A sama jsi to chtěla, za její život dáš svůj vlastní.“*¹⁵

Důležitou rolí, v pohádce od bratří Grimmů a Františka Hrubína, jsou symboly barev, které se zde objevují - červená, bílá a černá. Červená barva podle Vaňkové „konotuje a asociuje život - zejména v jeho živočišnosti - energii, teplo, tělo. Emoce, vášně, lásku, sexualitu, ale též agresi, válku, zranění, krveprolití.“¹⁶ Bílá barva poté stojí proti barvě červené. Označení pleti bílou barvou bylo původně považováno za pozitivní.¹⁷ Dále vyjádření bílá jako sníh a červená jako krev, podle Bettelheima značí „sexuální nevědomost neboli bělost v protikladu se sexuální touhou symbolizovanou rudou krví. Pohádka tak připravuje dítě, aby přijalo, co je jinak značně zneklidňující událostí: sexuální krvácení, tak jako při menstruaci a později při pohlavním styku, kdy je protržena panenská blána.“¹⁸ Dále se k tomuto tvrzení přiklání i Černoušek, citují „Když děti poslouchají úvodní věty Sněhurky, vzdáleně si mohou potvrzovat tušené tajemství zrození: že totiž podle dětské logiky je prvním předpokladem narození dítěte krvácení - teprve pak se dítě může narodit. Bez krve není zrození.“¹⁹ Ovšem nesmíme zapomínat také na třetí barvu - černou. Černá barva zde znázorňuje opak barvy bílé a červené. Symbolizuje Sněhurčin hřích, kdy podlehla královnině lsti.²⁰

Jak lze předpokládat ze společenské konvence, černá barva v tomto případě, symbolizuje smrt²¹ a napovídá nám, jak nejspíš příběh skončí. „V pohádkách ovšem smrt hlavního hrdiny nebývá definitivní, není to ukončení jeho života. Jedná se většinou o dlouhý spánek, hibernaci, která vede k ukončení psychického vývoje a zralosti jedince.“²²

V obou pohádkách se královny rouhají při vyslovení přání, jaký by měl jejich potomek být a v obou pohádkách má realizace tohoto přání královen za následek jejich smrt. U bratří Grimmů si královna marnivě přeje, aby její dítě bylo krásné. V příběhu Františka Hrubína se královna rouhá téměř až dětinským tvrzením, že by vlastní život

¹⁵ HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978, s. 187

¹⁶ VAŇKOVÁ, I. *Co na srdci, to na jazyku: Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2003, s. 201

¹⁷ Tamtéž, s. 205

¹⁸ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je čist v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 197

¹⁹ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990, s. 94

²⁰ VAŇKOVÁ, I. *Co na srdci, to na jazyku: Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 243

²¹ Tamtéž, s. 196

²² ŠIMOTOVÁ, E. *Literární a psychologická specifika pohádek jako žánru*. Nепublikovaná diplomová práce, PdF UK, Praha 2010, s. 67

dala za dítě. V těchto dvou verzích je vidět, že morálka je vždy individuální a žádá si nekompromisní oběti. Sliby musí být dodrženy, tudíž královny musí být potrestány. V pohádce *O Sněhurce*, když královna říká: „*Já bych za dítě dala život.*“²³ je zřetelné, že královnin závazek byl splněn.

Na rozdíl od pohádky *Otrůček*, se matka Lilla nerouhá a v ústraní porodí krásnou holčičku jménem Lisa a nadále ji vychovává. Zde matka po porodu neumírá. Lisu matka pošle ke třem vílám. Každá jí dá nějaké kouzlo, jen třetí jí kvůli zranění způsobenému spěchem k děťátku prokleje: „*Až jí bude sedm let, matka jí při česání zapomene hřeben ve vlasech, a to bude její smrt.*“²⁴

Ve Sněžence a sedmi trpasličích si král po roce přivedl jinou manželku. V pohádce *O Sněhurce* krále nutili, aby si vzal kněžnu, jež bydlela v okolí zámku. Ač tak či onak, přivedl Sněhurce macechu. Sněhurka vyrůstá jako poloviční sirotek. „*Má sice tatínka, ale ten, jak se zdá, nehraje téměř žádnou roli. Je výrazně zatlačen do pozadí vyprávění.*“²⁵ V obou pohádkách je macecha vykreslena jako narcistická a sobecká bytost, která je zahleděná jen do sebe. Narcistický člověk v mezilidských vztazích kamufluje, že se mu jedná pouze o vlastní prospěch a manipuluje s lidmi a jejich láskou. Ostatní lidi potřebuje jen k ujištění své sebelásky.²⁶ Macecha vlastnila kouzelné zrcadlo, které mluvilo lidským hlasem a stále ji ujišťovalo, že je nejkrásnější v celé zemi. Bettelheim tvrdí, že takovýto člověk je „*především narcistický rodič, který se cítí růstem dítěte ohrožen, protože to nevývratně znamená, že stárne.*“²⁷

Pohádka *Otrůček* se v tomto místě hodně proměňuje oproti pohádce od bratří Grimmů a Františka Hrubína. Lisa umírá v sedmi letech, jak ji předpověděla víla. Naproti tomu v sedmi letech, u pohádky *Sněžinka a sedm trpaslíků*, Sněžinka dorůstá do krásy a macecha na ni začíná žárlit. Hrubín věk Sněhurky posunul až na patnáct let, kdy macecha zjišťuje, že už není nejkrásnější od svého zrcadla. Dále se ve verzi *Otrůček* objevuje sedm křišťálových rakví, do kterých matka Lisu ukládá a zamyká v pokoji. Lisa umírá (hibernuje) dříve nežli její matka. Což ve dvou ostatních verzích není přípustné, tam pravá matka právě po porodu umírá. Je však viditelné, že matku v pohádce *Otrůček* po krátkém čase také smrt nalezne. Svůj klíč od komnaty, kde je

²³ HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978, s. 187

²⁴ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 214

²⁵ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990, s. 97

²⁶ Tamtéž, s. 97

²⁷ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 198

Lisa uložená, přenechává svému bratrovi. Bratr v této verzi splňuje silnou mužskou postavu, jako v ostatních verzích myslivce. Bratr se mezitím znovu oženil. Zde na scénu přichází žárlivá a zlá žena, stejně jako ve verzi od bratří Grimmů a Františka Hrubína. Ve verzi Giambattisty Basile ji nepředstavuje nevlastní matka nýbrž teta. V pohádce *Otrůček* je od motivu kouzelného zrcadla upuštěno. Podle mého názoru kouzelné zrcadlo můžeme vidět v loutce, s kterou Lisa hovoří.

Ve verzi bratří Grimmů i Františka Hrubína, jakmile královna zjistila, že není nejkrásnější na celém světě, povolala myslivce, aby dívku zavedl do lesa a tam ji zabil. V obou verzích chce královna myslivcem donést Sněhurčino srdce jako důkaz o jejím skonu. Ve verzích se mění zvíře, které myslivce kvůli srdci zabil. U bratří Grimmů je to srdce divokého selete. Ve verzi *O Sněhurce* myslivce nese srdce laňky. V této části příběhu myslivce nahrazuje silnou mužskou osobnost. Jak již bylo řečeno výše, vlastní otec byl zatlačen do pozadí celého děje. Postava myslivce se nepatrně liší, jak u pohádky *Sněženka a sedm trpaslíků*, tak i v pohádce *O Sněhurce*. U bratří Grimmů myslivce Sněženke vše vypověděl a poslal ji do hlubokého lesa. V případě pohádky Františka Hrubína může čtenář nabýt dojmu, že myslivce se chová výrazně zbaběleji, než jeho protějšek, který se vyskytuje v pohádce *Sněženka a sedm trpaslíků*. Sněhurce nakázal, aby se posadila na palouček a poté utekl zpátky do zámku. Sněhurce vůbec nic neřekl. Podle Černouška je myslivce „*důležitá magická postava, i když nic zázračného v podstatě neučinil. Ale ochránil!*“²⁸

Díky myslivci Sněhurka přežila, a poté našla útočiště v chaloupce u sedmi trpaslíků. Trpaslíci jsou nositeli různých vlastností, i když v pohádce o Sněhurce jsou nositeli vlastností dobrých.²⁹ Trpaslíci v pohádce obývají malou chaloupku v lese, ale jinak celý den pracují v dolech a rubou stříbro. U trpaslíků je „*práce podstatou jejich života.*“³⁰ Dokazuje to i věta z příběhu od bratří Grimmů: „*Chceš-li se nám starat o domácnost, vařit, stlát, prát, šít a plést, a bude-li všude pořádek, můžeš u nás zůstat a nic ti nebude chybět.*“³¹ Podobně jako u Františka Hrubína: „*Víš co! Zůstaň u nás, budeš nám vařit, prát, postýlky stlát.*“³² U obou případů je pro trpaslíky práce velmi důležitá. Dokládá to i teorie Bettelheima „*Sedm trpaslíků připomíná sedm dnů v týdnu - dnů naplněných*

²⁸ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990, s. 103

²⁹ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 204

³⁰ Tamtéž, s. 204

³¹ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 121

³² HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978, s. 190

prací.“³³ Zároveň to potvrzuje i teorie Černouška „*Sedm trpaslíků se denně věnuje kutání, neznají dne odpočinku, čímž naplňují čínorodostí jiný významný útvar, determinovaný magickým číslem sedm: celý týden bez dnů pracovního klidu nebo volna.*“³⁴

Ve verzi *Otrůček* od Giambattisty Basile trpaslíky zcela postrádáme. Můžeme si je ale představit pod vílami, za kterými matka dceru poslala. V tomto příběhu však všechny víly nebyly obdařeny dobrými vlastnostmi a ani Lise neposkytly dočasný domov jako trpaslíci. Nedožíváme se sice, kolik jich celkem bylo, ale víme, že poslední víla Lisu proklela. Tento motiv se nám může zdát být spíše bližší Šípkové Růžence, protože přesně jako v tomto příběhu poslední víla princeznu proklela. Víly jsou zde dokonalou zmenšeninou dospělé ženy, tím pádem jsou přesným opakem trpaslíků. Dále si trpaslíky v příběhu *Otrůček* můžeme představit pod motivem - sedm křišťálových rakví - do kterých byla Lisa uložena. V těchto rakvích dorostla z malé holčičky do věku, kdy byla připravena na dospělý život, jak po stránce fyzické tak i psychické. Stejně jako Sněhurka v chaloupce trpaslíků vyrostla z dětských let do dospělého života a byla připravena na vdavky.

V domečku trpaslíků Sněhurka nachází přechodný domov, kde se z mladé dívenky stává ženou, připravenou na život. „*Sněhurka tak prochází jakousi přípravou na skutečný a „dospělácký“ život.*“³⁵ U trpaslíků Sněhurka svědomitě pracuje a na nějakou chvíli se může zdát, že žije poklidný život. Vzápětí macecha zjišťuje prostřednictvím kouzelného zrcadla, že Sněhurka žije. Zrcadlo, protože je pravdomluvné, tak královně poví, kde se přesně nachází. Ve verzi *Otrůček* Lisu nalezne manželka barona. Řekne jí, že nesmí otevřít zadní dveře od pokoje, jenže ji vede nesmírná žárlivost i zvědavost.

Macecha se vydává v přestrojení za kramářku nabídnout Sněhurce zboží. Je tomu tak jak ve verzi bratří Grimmů, tak i ve verzi Františka Hrubína. Macecha se v přestrojení vydává celkem třikrát. Jednou nese šněrovadlo do živůtku, podruhé jedovatý hřeben. V obou případech se trpaslíkům podaří Sněhurku zachránit, ale potřetí už ne. Lest s otráveným jablkem, která přichází jako třetí, již trpaslíci odhalit nedokáží. V obou případech se Sněhurka projevuje jako nevyspělá mladá dívka. Třikrát ji trpaslíci varovali, ale ona stejně jako marnivá žena neposlechla a nechala se zlákat královniným

³³ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 204

³⁴ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990, s. 93

³⁵ ŠIMOTOVÁ, E. *Literární a psychologická specifika pohádek jako žánru*. Nепublikovaná diplomová práce, PdF UK, Praha 2010, s. 73

zbožím. Motiv jablka, jak tvrdí Bettelheim „představuje lásku a sex v neškodných i nebezpečných podobách. Jablko podané Afrodité, bohyni lásky, které poukazuje na její nadřazenost nad cudnými bohyněmi, vedlo k Trojské válce. Biblické jablko svedlo muže, aby se zřekl nevinnosti kvůli poznání a sexualitě.“ Dále tvrdí, že cituji „Ve Sněhurce se dělí o jablko obě, matka i dcera. To, co představuje jablko ve Sněhurce, je něco, co mají matka a dcera společného a co je dokonce ještě hlubší než jejich vzájemná žárlivost - jejich zralé sexuální touhy.“³⁶ Je také velmi zajímavé, že v pohádce bratří Grimmů má jablko dvě strany - jednu bílou, druhou červenou. Sněhurce je samozřejmě nabídnuta strana červená. Což nás vlastně vrací k začátku příběhu - bílá jako sníh, červená jako krev. Černoušek tvrdí „Tím, že sní červenou část jablka, tu živočišnou, krevnatou, stává se Sněhurka dívkou, u níž se sexuální funkce definitivně probudily k životu.“³⁷ U Františka Hrubína, zpočátku jablko Sněhurka odmítá, ale protože ho královna nechá na okenní římse, Sněhurka neodolá a ukousne si. Zde je jablko popsáno jako krásné. Barevně jablko Hrubín nijak blíže nespecifikuje. Ve verzi *Otrůček* motiv jablka, jako pokušení, chybí. Objevuje se zde motiv hřebenu zapomenutý v jejích vlasech, který Lisu okamžitě usmrtí. Hřebenu na okamžik podlehne i Sněhurka, ale ji zachrání trpaslíci.

Zlo vyhrává, ale jen na okamžik, než se objeví princ, který princeznu zachrání. Sněhurka po ukousnutí z otráveného jablka, v obou verzích upadá do dlouhého a hlubokého spánku. V pohádce *Sněženka a sedm trpaslíků*, Sněženku tři dny oplakávali, ale „Sněženka pořád ještě vypadala jako živá a pořád ještě měla své krásně červené tvářičky.“³⁸ Stejně jako ji popisuje František Hrubín: „Sněhurka vypadala jako živá: tváře ji plály jasnou červení a rty měla rudé jako třešně.“³⁹ Na první pohled je jasné, že Sněhurka stále žila.

Zde se objevuje motiv skleněné rakve, do které ji trpaslíci uložili v obou verzích příběhů, aby vyzdvihli její krásu. Skleněná rakev byla silným motivem i v pohádce *Otrůček*, jak jsem zmiňovala výše. V této verzi rakve našla manželka barona, tedy Lisina teta. Lisa rostla jako každé jiné dítě a křišťálové rakve se zvětšovaly s ní. V této chvíli vidíme velký rozdíl ve verzích. Sněženka i Sněhurka v rakvi pouze spaly, ale Lisa v rakvi vyrostla v dospělé ženě.

³⁶ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je čist v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 207

³⁷ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990, s. 109

³⁸ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 125

³⁹ HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978, s. 195

Probuzení Sněhurky se ve všech třech verzích liší velmi výrazně. U bratří Grimmů o Sněženku v rakvi prosí princ u trpaslíků. Trpaslíci svolili, že mu ji dají. Sněženku zvedli služebníci, ale protože rakev byla moc těžká, upadla jim. Sněženka vyplivla kus jablka, které měla v hrdle a díky tomu se probudila opět k životu. U Františka Hrubína se mi zdá probuzení z dlouhého spánku o trochu romantičtější. Princ uviděl rakev v loubí, vešel do něho a rakev otevřel. Zvedl z ní Sněhurku, a jak ji hlava klesla, vyplivla kousek otráveného jablka a rovněž, jako ve verzi bratří Grimmů, se probouzí ze spánku. Nejhorší probuzení zažila Lisa, kterou z rakve za vlasy vytáhla zlá manželka barona. Tím jí vyškubla hřebínek z vlasů a Lisa se probudila. V pohádce *Otrůček* Lisa zažívá hrůzné období až po probuzení. V tomto období jí manželka barona dělá ze života opravdové peklo. Sněhurka i Sněženka mají těžké období už za sebou a čeká je šťastný konec. Lisa po probuzení, všechno zlé svěřuje magické loutce. Jejich rozhovor zaslechne baron, vše si nechá ještě vysvětlit a tím byla i Lisa vysvobozena od svého příkoří.

Ve všech verzích najdou princezny své štěstí v podobě manželů. Nebyl by to ovšem správný pohádkový příběh, kdyby zlo nebylo potrestáno. Bratři Grimmové se zlou macechou vypořádali poměrně krutěji, než ve verzích ostatních. Královna, když „poznala Sněženku, zůstala jako zkamenělá, nemohla o krok dál a klesla na nejbližší sedadlo. Ani necítila, že jí trpaslík zul střevíčky a že ji obouvá jiné. Byly to střevíce z rudého zlata, s železnou podešví.“⁴⁰ Poté trpaslíci začali hrát a zlou královnu utancovali k smrti. František Hrubín si s koncem života zlé macechy poradil úplně jinak a mnohem více vykreslil, co macecha musela prožít. „Jak ji královna spatřila, obrátila se a prchala ze zámku, pominula se rozumem. Jako štvaná běžela cestou necestou, pustými lesy, devět nocí na ni přšelo kamení a devět nocí trní, až padla na zem bezduchá a bylo po ní.“⁴¹ Giambattista Basile ve svém vyprávění zlou manželku baronovu nechal vyhnat „a poslal ji zpět k příbuzným. Neteři dal hezkého manžela, jak si ho její srdce vyvolilo.“⁴² V Basileově příběhu dopadá zlá manželka nejlépe. Na konci příběhu ji nečeká smrt, ale návrat k vlastním příbuzným.

Ve všech třech verzích můžeme spatřovat řetězec bytí popsany Georgem Lakoffem „*Bůh má nadvládu nad lidmi. Lidské bytosti mají převahu nad přírodou. Dospělí mají*

⁴⁰ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 126 - 127

⁴¹ HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978, s. 196

⁴² BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 219

převahu nad dětmi. Muži mají převahu nad ženami.“⁴³ Což se v těchto verzích projevuje tak, že královna má moc nad Sněhurkou, která se jí snaží vymanit. Na konci příběhu se dostáváme k prvnímu bodu, kdy boží moc trestá královnu za její hříchy.

Příběh nám předkládá víru v řešení problémů, které se odehrávají i v reálném životě. Podle Černouška došlo k „*vysvobozením ze spánku latence spanilým princem. Nastává konečné usmíření. Sněhurka zdárně a s úspěchem proplula bouřlivou cestou dospívání a může uzavřít celoživotní svazek s princem.*“⁴⁴ Podle mého názoru je hlavním motivem všech tří verzí pohádek konflikt, který vzniká mezi starší ženou a mladou krásnou dívkou. Mladou dívku v životě čeká láska, krása a štěstí a naproti tomu starší žena, která si tyto aspekty už prožila a proto pociťuje závist a žárlivost k mladší krásnější dívce.

2.3 Filmové verze Sněhurky

Filmových verzí příběhu, které v sobě skrývají hlavní motivy pohádky o Sněhurce, najdeme ve světové i české kinematografii mnohem více než filmových podob Šípkové Růženky. Z tohoto důvodu není možné, abych jmenovala všechny filmové adaptace tohoto příběhu, proto vyberu pouze některé, které se do podvědomí veřejnosti zapsaly výrazněji než ostatní.

Jako první a nejstarší verzi bych uvedla americký animovaný celovečerní film, který byl kdy natočen, *Snow White and the Seven Dwarfs* (v českém překladu *Sněhurka a sedm trpaslíků*) ze studia Walta Disneyho. Tato nejznámější obdoba Sněhurky měla premiéru v roce 1937 a její předlohou je *Sněžinka a sedm trpaslíků* od bratří Grimmů. Režie se ujal americký režisér David Hand.

Další v pořadí je americký komediální muzikál režírovaný americkým režisérem Walterem Langem z roku 1961 s názvem *Snow White and the Three Stooges* (v českém překladu *Sněhurka a tři moulové*).

Německo-Československá verze byla natočena v roce 1992 a nese název *Schneewittchen und das Geheimnis der Zwerge* (v českém překladu *Sněhurka*). Do role režiséra byl přijat ukrajinský režisér Ludvík Ráža, který je spjat především s Československou televizí. Jako předloha tomuto snímku posloužila pohádka od bratří Grimmů.

⁴³ LAKOFF, G. *Moral politics: How liberals and conservatives think*. The University of Chicago Press, Chicago 2002, s. 105

⁴⁴ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990, s. 110

Americkému snímku *Snow White: A Tale of Terror* (v českém překladu *Sněhurka - Příběh hrůzy*) byla také předlohou pohádka bratří Grimmů. Film byl do kin uveden v roce 1997 a jeho režisérem byl Michael Cohn.

Mezi moderní verze, které vznikly po roce 2000, bych zařadila německou *Schneewittchen* (v českém překladu *Sněhurka*). Tento pohádkový snímek byl natočen v roce 2009. Stejně jako předchozím filmům, tak i tomuto snímku posloužila předloha bratří Grimmů. Thomas Freundner, německý režisér, tento film režíroval.

Světová kinematografie v roce 2012 uvítala hned několik zpracování příběhu o Sněhurce. Ve Španělsku se veřejnost dočkala černobílé němé verze, kterou uvedl španělský režisér Pablo Berger pod názvem *Blancanieves* (v českém překladu *Sněhurka: Jiný příběh*).

Ve Spojených státech amerických byly filmy uvedeny dva. První dobrodružnější snímek je od anglického režiséra Ruperta Sanderse, který film pojmenoval *Snow White and the Huntsman* (v českém překladu *Sněhurka a lovec*). Druhý komediálnější snímek s názvem *Mirror Mirror* (v českém překladu *Sněhurka*) byl režírován indickým režisérem Tarsem Singhem.

Pro detailnější porovnání, které uvedu v této práci, jsem vybrala dvě filmové verze příběhu o Sněhurce. Starší verzi bude *Sněhurka a sedm trpaslíků* vytvořená v dílně Walta Disneyho z roku 1937 a jako zástupce modernější generace, této adaptace příběhu, jsem zvolila novější verzi, která nese název *Sněhurka*, režírovaná indickým režisérem Tarsem Singhem.

2.4 Porovnání filmových verzí Sněhurky

Sněhurka a sedm trpaslíků ze studia Walta Disneyho byla distribuována v roce 1937 a dnes ji zná téměř každý. Totéž se nedá říct o snímku *Sněhurka*, s Julií Roberts a Lili Collins v hlavní roli, protože tato poněkud komediální verze, je pouhé čtyři roky stará a do podvědomí diváků se natolik výrazně nezapsala.

Tyto dvě filmové podoby se od sebe natolik liší, že jejich porovnání nebude snadné, protože *Sněhurka* Tarsema Singha ze základní podoby pohádky sice vychází, ale snaží se být natolik odlišná, aby dokázala náležitě zaujmout a šokovat diváky.

Obě filmová zpracování začínají rozmluvou královny. Ve filmu z roku 1937 *Sněhurka a sedm trpaslíků* královna mluví se zrcadlem a ptá se ho, kdo je v zemi nejkrásnější. V zápětí se dozví, že nikoliv ona, ale Sněhurka. Královna ve snímku

z roku 2012 vypráví o králi a královně, kterým se narodila dcera jménem Sněhurka. Matka Sněhurky při porodu zemřela. Král princeznu vychovával a po čase si našel jinou manželku, která do země přinesla temné čáry. Král musel odjet a už se nikdy nevrátil. Vyprávění královna ukončila tak, že pokud chce zůstat nejkrásnější na světě, musí Sněhurka zemřít.

Sněhurka se v obou filmech objevila jako adolescentní dívka. Ve zpracování Walta Disneyho věk Sněhurky není upřesněn, ale kvůli jejímu plachému vystupování předpokládám, že jí bude přibližně osmnáct let. Ve *Sněhurce* od Tarsema Singha je přímo řečeno, že hlavní hrdinka slaví osmnácté narozeniny a žádá královnu, aby se mohla zúčastnit bálu. Žádost je ze strany královny zamítnuta, protože žárlí na Sněhurčin půvab. V této komediální verzi královna neřeší pouze svou krásu, ale i to, že si musí vzít bohatého manžela, protože její království se ocitlo ve velké chudobě.

Dalším stejným prvkem, který se v těchto naprosto odlišných verzích objevil, je ten, že Sněhurka se s princem setkává už v začátku příběhu. V animované verzi Sněhurku princ překvapil, když čistila schody. V hraném zpracování se Sněhurka s princem seznamuje v lese, kde mu poskytne pomoc. Ta spočívá v tom, že ho rozváže po útoku lapků (trpaslíci na chůdách), po kterém prince svázali. Jak ve starší verzi, tak i v mladším zpracování se Sněhurka a princ do sebe zamilují.

V obou porovnávaných verzích je Sněhurka na příkaz královny zavedena do hlubokého lesa, kde ji má pověřená osoba zabít. V pohádce od Walta Disneyho je důvodem rozkazu k zabití princezny její krása. Královna v této verzi pověřila myslivce, který má Sněhurku v hlubokém lese probodnout a přinést její srdce. V modernější verzi je Sněhurka potrestána za to, že i přes zákaz přišla na královnin bál. Tady je pověřenou osobou sluha, který měl Sněhurku také zavést do lesa a zabít ji.

Filmová zpracování stejně jako knižní také Sněhurku ušetřila. Myslivec v animovaném filmu královně donesl srdce zaječí a Sněhurce nakázal, aby utíkala pryč a nikdy se nevracela. Podobně tomu bylo i v hraném snímku, kde sluha královně přinesl zaječí ledviny, játra a slezinu. Stejně jako ve verzi první, tak i tady Sněhurce nakázal, aby utekla daleko od království a nikdy se v něm už neukázala.

Ve filmovém zpracování *Sněhurka a sedm trpaslíků* princezna běžela strašidelným lesem, až padla na mýtinku, kde potkala lesní zvířátka. V této části je film obohacen o pohádkový motiv, protože Sněhurka zvířátkům rozumí. Zvířátka ji zavedla k chaloupce v lese. Vstoupila dovnitř a spatřila velký nepořádek. Sněhurka celou chaloupku uklidila a k večeru se uvelebila přes všechny postele trpaslíků. Po setmění se trpaslíci vrátili

domů a v postýlkách spatřili Sněhurku. Byli unešení její krásou a souhlasili, že u nich může zůstat. Zde trpaslíci pracovali v lomu a kopali drahé kameny. Ve verzi Tarsema Singha Sněhurka běžela strašidelným lesem a před chaloupkou trpaslíků omdlela, protože se uhodila do hlavy. Probudila se až v chaloupce, která byla čistá a uklizená. Všichni trpaslíci na ni nevěřicně koukali. I v této verzi ji trpaslíci dovolili zůstat a po čase se od nich dozvěděla, že je královna vyhostila z města do lesa a teď se živí okrádáním královny. Sněhurka se k trpaslíkům přidala.

Trpaslíci v těchto dvou verzích dostali vlastní osobitá jména a díky tomu nabyli na své popularitě.⁴⁵ Walt Disney je pojmenoval: Doktor, Stydlín, Kejchal, Hopla, Brumla, Kejchal a Šmudla. V hrané verzi dostali tato jména: Boural, Půlprst, Grimm, Napoleon Žrout, Chechta a Vlč.

V této části se filmová zpracování od sebe začínají výrazně lišit. V hraném filmu z roku 2012 se princ pokusil trpaslíky v okrádání zastavit. Při této příležitosti zjistil, že Sněhurka není mrtvá a také, že je na straně trpaslíků. Všechno pověděl zlé královně. Ta se rozzuřila, když zjistila, že jí sluha podvedl. Rozhodla se Sněhurku zabít sama pomocí kouzelné moci. Královna použila očarované obrovské dřevěné loutky, aby Sněhurku i trpaslíky zabily. Královnin plán se nezdařil a loutkám princezna přeťala nitky. Motiv dřevěných loutek v příběhu o Sněhurce se objevuje poprvé v této verzi.

Princovi královna podala nápoj lásky, aby ho donutila ke sňatku. Na svatbu se Sněhurka a trpaslíci dostali, aby unesli prince, protože museli princovo zakletí zrušit. Zakletí prince dokázala zrušit Sněhurka polibkem z pravé lásky.

Ve verzi Walta Disneyho se královna od kouzelného zrcadla dozvěděla, že ji myslivec také podvedl a Sněhurku nezabil. Rozhodla se, že ji zabije sama. Vypila lektvar, kvůli němuž se proměnila ve starou kramářku. Královna celé jablko otrávila a vydala se za Sněhurkou do chaloupky. Tvrdila jí, že jí splní přání, když ochutná. Princezna královně uvěřila a pustila ji dovnitř. Kousla si do jablka a padla mrtva na zem. Trpaslíci varování lesními zvířátky královnu uviděli, jak vyšla z chaloupky. Dohnali až na okraj skály a tam do královny uhodil blesk. Trpaslíci, když se vrátili domů, Sněhurku uložili do skleněné rakve a drželi u ní stráž. Princ, který po Sněhurce pátral široko daleko, se doslechl o dívce ve skleněné rakvi. Přišel k ní, políbil Sněhurku a ona se probudila. Princ si Sněhurku odvezl na svůj zámek.

⁴⁵ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990, s. 89

Ve filmu *Sněhurka* z roku 2012 se v lese objevila královna s příšerou. Rozkázala nestvůře, aby Sněhurku zabila. Princezna zamkla trpaslíky a prince v chaloupce a se zlem šla bojovat sama. Sněhurka nestvůře přeťala řetízek, který se jí houpal na krku. Příšera z lesů se proměnila v krále. Královna tímto činem Sněhurky ztratila svou krásu a mládí. Princezna a princ měli krásnou svatbu, na kterou se přišla podívat i stará královna. Přinesla Sněhurce červené jablko, s kterým se princezna rozdělila a tím královnu zabila. V této verzi úplně postrádáme motiv skleněné rakve a hibernaci Sněhurky.

Tyto dvě filmová zpracování se od sebe liší i tím, že Sněhurka od Walta Disneyho nechtěla získat svůj zámek zpátky, ale odjela s princem do jeho království. Za to ve verzi Tarsema Singha Sněhurka usilovně bojuje o získání svého království, aby bylo zase šťastné jako za vlády jejího otce.

3 ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA

3.1 Psané verze Šípkové Růženky

Šípková Růženka, stejně jako Sněhurka, je jednou z nejvíce rozšířených klasických pohádek vůbec. Příběh Šípkové Růženky jaký známe dnes, se vyvíjel velmi dlouho a jeho kořeny sahají až k samotnému křesťanství. Za úplně první příběh, podle mého názoru, můžeme považovat Lukášovo evangelium v Novém zákoně v Bibli, kde Ježíš oživil Jairovu dceru.⁴⁶

Tento příběh je rozšířený po celém světě. Jeho verze byly napsány například na Islandu, v Itálii, Francii a Německu. Pohádka o Šípkové Růžence, která byla napsána na Islandu kolem roku 1400, nese název *Sága o Volsunzích*.⁴⁷ Rovněž stojí za zmínku italská verze od Giambattisty Basile, která má název *Sun, Moon and Talia* (v českém překladu *Slunce, Měsíc a Talia*), ze které vycházel Charles Perrault.

Ve Francii vznikly dva příběhy. Jeden příběh pochází ze 14. století, který byl publikován v roce 1528 pod názvem *Anciennes Chronique de Perceforest*.⁴⁸ Druhý příběh napsal známý francouzský pohádkář Charles Perrault v roce 1697 s názvem *Princezna ve spícím lese*. V Německu se pohádka o Šípkové Růžence dostala do podvědomí čtenářů díky sběratelům pohádek bratřím Grimmům v roce 1857.

I když se od sebe verze jednotlivých příběhů liší, zůstává zde jeden hlavní motiv, který prostupuje všemi příběhy připomínající pohádku o Šípkové Růžence, a tím je dlouhý spánek. Hlavní hrdinkou bývá vždy mladá krásná dívka, která upadne do hlubokého spánku připomínajícího smrt. Dalším důležitým prvkem je postava, která hlavní hrdinku ze spánku probudí, obvykle jím bývá muž.

V této bakalářské práci porovnáám tři vybrané psané verze Šípkové Růženky. Nejstarší a zároveň první verzi bude příběh od Giambattisty Basile z roku 1637, který nese název *Slunce, Měsíc a Talia* (*Sun, Moon and Talia*). Tento příběh byl přeložen do českého jazyka roku 1788 a publikován v roce 1961 ve sbírce pohádek *Pentameron aneb pohádka pohádek*. Druhá verze, která poslouží k porovnání, bude pohádka s názvem *Princezna ve spícím lese* od francouzského pohádkáře Charlese Perraulta.

⁴⁶ O'BRIEN, Aillin. *Three Version of Sleeping Beauty*. [online]. 2005 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.latrobe.edu.au/childlit/Scholarship/SBPresentatiton/SBindex.html>

⁴⁷ Was Brynhild the real Sleeping Beauty? *Really Cool Blog* [online]. 2013 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://reallycoolblog4you.blogspot.cz/2013/12/was-brynhild-real-sleeping-beauty.html>

⁴⁸ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 227

Tento příběh byl napsán roku 1697. Z francouzského originálu byl přeložen do českého jazyka a publikován roku 1972 ve sbírce pohádek *Pohádky matky husy*. Poslední vybranou verzí pro porovnání bude *Šípková Růženka* od bratří Grimmů, která je brána i jako základní verze této pohádky. Byla publikována ve sbírce pohádek *Pohádky bratří Grimmů* stejně jako pohádka *Sněženka a sedm trpaslíků* z roku 1969.

3.2 Porovnání psaných verzí Šípkové Růženky

Stejně jako pohádka o Sněhurce je Šípková Růženka známá po celém světě v různých podobách, avšak podoba pohádky současné se vyvíjela několik set let. V minulosti byly napsány příběhy, které s dnešní podobou Šípkové Růženky mají společný pouze dlouhý spánek hlavní hrdinky. Například dlouhý spánek najdeme v příběhu *Sága o Volsunzích*.

Na začátku nejstaršího vybraného příběhu od Giambattisty Basile s názvem *Slunce, Měsíc a Talia* se objevuje král, kterému se narodila dcera, jíž dali jméno Talia. V začátku tohoto příběhu postrádáme královnu, tedy matku Talie. Už zde se příběh výrazně liší od Charlese Perraulta i bratří Grimmů. Charles Perrault začíná pohádku těmito slovy: „*Byl jednou jeden král a královna. Rmoutilo je, že nemají děti, tak je to rmoutilo, že to slovy nevyprávíš.*“⁴⁹ V této verzi manželský pár usiluje o dítě tak moc, že už se o něj pokusili všemi dostupnými způsoby. Podle Bettelheima se „*rodiče chovají jako současníci: sjezdí všechny léčivé vody na světě, činí sliby a vydávají se na poutě, zkusí všechno možné a nic z toho není.*“⁵⁰ Po tomto množství pokusů a omylů je nakonec královna přece jen v očekávání. Začátek bratří Grimmů je velmi podobný jako ten Perraulta, jen je více zaměřen na dětské publikum, protože zde máme důvod věřit, že za početí královny může žába. „*Před dávnými časy byl jeden král a královna, ti si den co den říkali: „Ach jen kdybychom už měli dítě!“, ale pořád se žádné nehlásilo. Až jednou, když královna seděla v lázni, vylezla z vody na zem žába a promluvila k ní: „Tvé přání se splní. Dřív než rok s rokem sejde, narodí se ti dcerka.*“⁵¹

Ve verzi od Giambattisty Basile byli po narození dcery svoláni všichni věštcí a mudrcové, aby Talii předpověděli osud. V Perraultově a Grimmovské verzi byly

⁴⁹ PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 81

⁵⁰ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 226

⁵¹ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 110

vystrojeny slavné křtiny, na které byli pozváni urození hosté a především víly, které Šípkovou Růženku měli obdarovat dobrými vlastnostmi. V pohádce *Šípková Růženka* bylo pozváno dvanáct víl, v interpretaci *Princezna ve spícím lese* jich bylo pouze sedm a v příběhu *Slunce, Měsíc a Talia* není uveden přesný počet věštců. Ve francouzské i v německé verzi se objevuje jedna sudička, která Šípkové Růžence předpověděla smrt, protože ji rodiče nepozvali na křtiny. Podle Bettelheima dobré sudičky s příběhem nemají moc společného „*slouží pouze jako protiklad sudičky, která se cítí dotčena.*“⁵² Stejně tak jejich počet není přesně daný a v každém příběhu se liší.

Giambattista Basile do svého příběhu neuvedl jednoho dotčeného věštce, ale na zlém osudu Talie se všichni mudrcové shodli a předurčili, že ji do velkého neštěstí přivede tříska ze lnu. V ostatních dvou verzích zlou kletbu vyřkla nepozvaná sudička, která se na křtinách i přesto objevila. Charles Perrault ve své verzi při pronášení kletby zlé sudičky blíže nespecifikuje věk Šípkové Růženky, pouze poukazuje na skutečnosti, které mají nastat: „*když pronášela věštbu, že se princezna píchne do ruky o vřeteno a že na to umře.*“⁵³ Na rozdíl od toho v případě díla bratří Grimmů je přesně určen věk Šípkové Růženky i nepříznivá budoucnost. „*Až plně rozvíje růžový květ, až bude princezně patnáct let, vřetenem píchne se do prstíku a padne mrtva v tom okamžiku.*“⁵⁴ V obou mladších verzích se objevila poslední víla, která „*ve své předpovědi změnila smrt na stoletý spánek.*“⁵⁵ Giambattista Basile ve svém příběhu neuvádí, jak dlouho bude Talia spát a ani to, jestli zemře nebo usne. Stoletý spánek v Šípkové Růžence podle Bettelheima představuje „*dobu tichého růstu a příprav, z nichž se člověk probudí zralý a připraven k sexuálnímu svazku.*“⁵⁶ V tomto momentě příběhu nalezneme podobnost se Sněhurkou, která se ve spánku také připravila na budoucí život. Sněhurčina hibernace byla mnohem kratší než hibernace Šípkové Růženky.

Ve všech třech verzích se snažil král princeznu ochránit před dlouhým spánkem. Ve verzi od Gimbattisty Basile „*král nařídil, že do jeho domu se nesmí dostat len, ani*

⁵² BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je čist v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 226

⁵³ PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 82

⁵⁴ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 110

⁵⁵ BERNE, E. *Co řeknete, až pozdravíte: transakční analýza životních scénářů*. Přeložili Ivana LANDOVÁ a Josef GRUMLÍK. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 54

⁵⁶ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je čist v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 227

konopí, ani jiná podobná věc.“⁵⁷ Král v díle od Charlese Perraulta „vydal nařízení, že se pod trestem smrti zakazuje příst na vřetenu, a vůbec mít vřeteno doma.“⁵⁸ Stejně jako v Šípkové Růžence od bratří Grimmů král „vydal rozkaz, aby všechna vřetena v celém království byla spálena.“⁵⁹ Značné úsilí krále ochránit Šípkovou Růženku před kletbou zlé sudičky je zbytečné, jelikož puberta je přirozenou součástí každé lidské bytosti.⁶⁰

V Basilově příběhu není uveden přesný věk princezny, je zde pouze uvedeno, že Talia vyrostla. Jednou oknem spatřila stařenu, která předla na kolovrátku. Talia stařenu pozvala do zámku a půjčila si od ní kolovrátek. Jak princezna začala příst, zadřela si pazdeří za nehet. Tady Giambattista Basile popisuje, že se Talia „okamžitě svalila na zem mrtvá.“⁶¹ Stařena po této tragédii utekla ze zámku. Charles Perrault v této části příběhu popisuje patnáctiletou, nebo šestnáctiletou Šípkovou Růženku, jak se jednou procházela zámkem, když její rodiče odjeli na letohrádek. Svými kroky se princezna dostala až k podkrovní komůrce, kde o samotě předla stařenka, ke které se králův zákaz nedostal. Šípková Růženka si moc chtěla vyzkoušet příst na kolovrátku.

Podle mého názoru ji k tomu vedla zvědavost, ale i ctižádostivost, protože chtěla být stejně šikovná jako stařenka. „A jak to děláte? Ukažte, ať vidím, zdali to dovedu zrovna tak dobře jako vy.“⁶² Ihned při prvním pokusu o započetí práce se princezna o vřeteno poranila, a to tak, že se píchla do prstu, načež upadla do mdlob. Bratři Grimmové se v této části pohádky zachovali podobně jako Charles Perrault. V den patnáctých narozenin princezny, král s královnou museli odjet ze zámku. Stejně jako v předchozí verzi Šípková Růženka samoty využila a procházela se zámkem. Zahlédla točité schodiště, po kterém se vydala nahoru do věže. Došla k malým dvířkům, která otevřela a spatřila v nich stařenu, jak předla. Šípková Růženka také v této verzi chtěla zkusit příst, ale to se jí stalo osudným. O vřetánko se píchla do prstu a padla do hlubokého spánku.

⁵⁷ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 526

⁵⁸ PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 82

⁵⁹ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 111

⁶⁰ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 228

⁶¹ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 526

⁶² PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 82

V této pasáži se objevuje kolovrat, který symbolizuje osud. Dále podle starodávné tradice lze vyvodit, že kolovrat může sloužit k určování cyklů člověka, protože je stále v pohybu a točí se kolem vlastní osy. Zlé sudičce posloužil ke sprádní Růženčina osudu.⁶³

Příběh o Šípkové Růžence nás podvědomě připravuje na téma týkající se menstruace. S odkazem „*na původní biblický význam, je menstruace často nazývána „prokletím“; je to ženské prokletí - kletba sudičky - co způsobí krvácení.*“⁶⁴ Proto ve většině pohádek o Šípkové Růžence, je uvedeno, že princezna vyrostla a dosáhla věku patnáct let, protože v tomto období dospívající dívky menstruace většinou začíná. Také tu proběhne setkání se starší ženou, protože „*podle bible se toto krvácení dědí z ženy na ženu.*“⁶⁵

Král v díle Giambattisty Basile zanechal spící Talii na „*sametovém křesle pod brokátovým baldachýnem.*“⁶⁶ Poté nechal zamknout dveře paláce a navždy opustil místo, které mu působilo tolik žalu v srdci. Charles Perrault se v pohádce *Princezna ve spícím lese* snaží Šípkovou Růženku oživit všemi možnými způsoby, ale marně. Král si vzápětí vzpomněl na předpověď víl, a proto mladou princeznu dal uložit do „*krásné komnaty v paláci, na lůžko zlatem a stříbrem vyšívané.*“⁶⁷ Rozkázal všem, aby ji nechali spát, dokud nepřijde čas jejího probuzení. Dobrá sudička, která kletbu smrti změnila na stoletý spánek, se kouzelným proutkem dotkla všech, co v zámku byli, a tím je rovněž uvedla do hlubokého spánku, který trval stejně dlouho jako spánek Šípkové Růženky. Tak učinila proto, aby se princezna po probuzení necítila stísněna samotou. Krále a královnu víla neuspala. Ti odešli ze zámku. U Perraulta je spící princezna chráněna před nápadníky - „*to jest proti předčasné sexuální zkušenosti*“⁶⁸ - zdí z trní, protože princezna „*musí projít obdobím spánku, aby zažila další vývojový krok ve svém životě.*“⁶⁹ Ve verzi od bratří Grimmů Šípková Růženka padla přímo na lůžko, když se

⁶³ GILBERT, Juan Manuel de Faramiňán. Symbolismus pohádek (2. část). *Nová Akropolis: Zrcadlo kultury* [online]. (19) [cit. 2016-05-06]. Dostupné z:

<http://www.akropolis.cz/default.asp?page=document&4=10000693>

⁶⁴ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 228

⁶⁵ Tamtéž, s. 228

⁶⁶ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 527

⁶⁷ PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 82

⁶⁸ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 228

⁶⁹ ŠIMOTOVÁ, E. *Literární a psychologická specifika pohádek jako žánru*. Nепublikovaná diplomová práce, PdF UK, Praha 2010, s. 26

píchl do prstu. Zde je podle mého názoru spánek pro princeznu přijatelnější, protože s ní usnuli jak král s královnou tak i celé království. Až se Šípková Růženka probudí, bude mít vedle sebe stále rodiče. Jak ve verzi Charlese Perraulta, tak i bratři Grimmové nechali zámek zarůst šípkovými keři, aby byla chráněna princeznina nezralost. V tuto chvíli se v příběhu bratří Grimmů dozvíme, že princeznu lidé pojmenovali, Šípková Růženka. Naproti tomu ve francouzské verzi jméno princezny není uvedeno. Giambattista Basile princeznu pojmenoval hned v úvodu pohádky.

V pohádce *Šípková Růženka* od německých sběratelů pohádek se mnoho princů snažilo projít houštím, ještě než uplynula doba princeznina stoletého spánku. Tudíž ještě než princezna dožrála, a proto všichni v trní zahynou.⁷⁰ V Perraultově příběhu je pouze psáno, že zeď z trní a stromů má princeznu chránit, aby se „nemusila bát zvědavců.“⁷¹ Italský sběratel pohádek zámek zarůst nenechal, pouze zamkl jeho dveře, aby Talia byla chráněna. Ve všech třech příbězích se dočkáme probuzení princezny, i když ve verzi od Giambattisty Basile je mnohem více surové, než ve verzích ostatních.

V příběhu *Slunce, Měsíc a Talia* se dozvíme, že „po nějaké době uletěl jednomu králi, který v okolí lovil, sokol a vletěl oknem do toho zámku.“⁷² Král se ho ze zámku snažil nalákat pišťalkou, ale sokol se nevracel. Jeho služebníci zakleпали na bránu, protože si mysleli, že je zámek obydlený. Když dlouho nikdo neotvíral, král si nechal donést žebřík a oknem do zámku vlezl. Spatřil spící Talii. Zavolal na ni, protože si myslel, že spí. Talia se však ze spánku neprobrala. Král byl její krásou tak okouzlen, že ji přenesl na postel a miloval se s ní. Nechal ji ležet na posteli a odjel do svého království, kde na celou záležitost zapomněl. Stále spící Talia po devíti měsících porodila dvě děti, dceru a syna. Zde se v Basilově příběhu objevily dvě víly, které se o děti staraly. „Jednou chtěly děti pít, ale nemohly najít bradavku a náhodou vzaly do úst prst, který byl kdysi poraněn.“⁷³ Sály tak moc silně, že třísku z prstu vytáhly. Vytažením třísky z prstu, byl předurčený osud Talie zlomen a ona se ihned probudila z dlouhého spánku.

V této části příběhu nastává velký odklon od verze Charlese Perraulta i verze bratří Grimmů. V obou těchto interpretacích na scénu přichází svobodný princ a ne ženatý

⁷⁰ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 229

⁷¹ PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 83

⁷² BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 528

⁷³ Tamtéž, s. 528

král. Jak u Charlese Perraulta, tak i u bratří Grimmů se princ od stařečka dozvěděl, že v zarostlém zámku spí překrásná princezna. Princ hnán touhou a láskou se rozhodl, že princeznu ze stoletého spánku probudí. Když došel k hradbě z trní, tak se před ním všechny křoviny a šípkové keře rozestoupily, protože uplynulo sto let spánku. Šípková Růženka konečně dozrála tělesně i duševně a je připravena na lásku, sexuální zkušenosti a manželství. Jak tvrdí Bettelheim, „*co se zdálo neproniknutelné, uvolní cestu.*“⁷⁴

Princ prošel zámkem, až narazil na komnatu, kde spatřil krásnou spící Šípkovou Růženku. Ve verzi od Charlese Perraulta princ přišel k loži princezny a poklekl vedle ní. Zakletí pominulo a Šípková Růženka se probudila. Podle mého názoru je v poslední verzi probuzení princezny romantičtější než ve verzích ostatních. Princ v příběhu od bratří Grimmů stál u postele, kde spala princezna, a zašeptal: „*Šípková Růženko, vzbud se mi, ať mohu šťastně žít na zemi!*“⁷⁵ Sklonil se nad ní a zlehka ji políbil na rty. Šípková Růženka se probudila ze stoletého spánku. Zde můžeme spatřit, podobu s pohádkou Sněhurka. Dlouhý spánek hlavní hrdinky, který vedl k vyřešení problému a dozrání jedince.

S probuzením Šípkové Růženky se probudilo i celé království „*a začali právě tam, kde skončili, jako by se nic nestalo a jako by od doby, kdy usnuli, neuplynul žádný čas.*“

⁷⁶ Eric Berne, se v tomto tvrzení snaží vyvrátit iluzi věčného mládí, s kterou se v pohádkách velmi často setkáváme. Podle něj „*zůstat beze změny a nezestárnout po uplynutí tolika let*“⁷⁷ je nemožné. Bettelheim se k tomuto tvrzení také přiklání, protože dlouhý spánek hlavní hrdinky obsahuje další významy, a to „*sen dospívajícího o věčném mládí a dokonalosti, ať v podobě Sněhurky ve skleněné rakvi, nebo Šípkové Růženky na jejím loži, je právě jen snem.*“⁷⁸

V pohádce *Šípková Růženka* se konala svatba princezny a prince, jež byla ještě slavnější než křtiny. Zlá sudička, která proklela Šípkovou Růženku, nebyla za svou kletbu, podle mého názoru náležitě potrestána. Pouze se sama odstěhovala do „*devátého*

⁷⁴ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je čist v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 229

⁷⁵ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 112

⁷⁶ BERNE, E. *Co řeknete, až pozdravíte: transakční analýza životních scénářů*. Přeložili Ivana LANDOVÁ a Josef GRUMLÍK. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 54

⁷⁷ Tamtéž, s. 54

⁷⁸ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je čist v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 229

království, a tam jsou rádi, že ji mají.“⁷⁹ V této části příběh bratří Grimmové ukončili, avšak Giambattista Basile a Charles Perrault v příběhu dále pokračují.

Po probuzení si Talia v příběhu *Slunce, Měsíc a Talia* nedokázala vysvětlit, že je sama v celém zámku a po boku má dvě děti. Jednoho dne si král rozpomenul na své dobrodružství s Talií a jel ji navštívit pod záminkou lovecké výpravy. Když ji spatřil, velmi se radoval, protože byla probuzená a tulily se k ní „*dva malé zázraky krásy.*“⁸⁰ Král ji vyprávěl, kdo je a jak k tomu všemu vlastně došlo. Po pár dnech se s Talií rozloučil a slíbil jí, že si pro ni přijde a odveze ji do svého království. Po návratu domů musel král na Talií a jejich dvě děti neustále myslet.

V Perraultově pohádce *Princezna ve spícím lese* princ s Šípkovou Růženkou povečeřel. Druhý den ráno princeznu opustil a vrátil se za svým otcem a matkou. Svému otci napovídal, že se ztratil v lese a přenocoval u jednoho uhlíře v chýši. Jeho otec mu to uvěřil, ale matka ne, protože takto princ mizel skoro každou noc. Královna byla zcela přesvědčena o tom, že princ lže a určitě v tom je nějaká milostná pletka. Byly tomu už dva roky, co princ tajil sňatek s princeznou, s kterou měl dvě děti - syna a dceru. Stejně jako v příběhu Giambattisty Basile, kde se také objevil syn a dcera. Italský sběratel pohádek nám jejich jména napsal už do názvu pohádky - Slunce a Měsíc. Charles Perrault se nechal v příběhu inspirovat Giambattistou Basilem a děti pojmenoval - Jitřenka a Den.

Zde se verze od sebe začínají lišit. V Perraultově příběhu se dozvíme, že královna je z rodu lidožroutů, a když „*spatří malé dítě, musí se hodně přemáhat, aby se udržela a nevrhla se na ně.*“⁸¹ Proto ji princ neřekl pravdu. Po dvou letech, však král umírá a princ usedá na trůn. Po této tragédii si princ do zámku přivede Šípkovou Růženkou se svými dětmi. I když princ ví, co je jeho matka zač, i tak nechá princeznu a děti v její péči, protože musel odjet do války. Jakmile mladý král odjel, jeho matka si poručila správci, že chce mít k večeři nejdříve vnučku a za osm dní i vnuka. Správce byl hodný člověk, a tak děti ukryl ve svém domě.

V této části se mi příběh zdá poměrně nesmyslný, protože princ vyčkal, až jeho otec zemře a poté si přivedl Šípkovou Růženkou, ačkoliv věděl, že je jeho matka lidožroutka. Princeznu před matkou mohl ochránit jeho otec. Stejně se k tomuto tvrzení přiklání

⁷⁹ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 113

⁸⁰ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 529

⁸¹ PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 87 - 88

Bettelheim, který tvrdí „nepřivedl manželku a děti domů, dokud je mohl mít dobrý otec pod kontrolou.“⁸²

V příběhu Giambattisty Basile se královna od tajemníka, pod výhružkou smrti, dozvěděla, do koho se její manžel zamiloval. Manželka krále nechala nejdříve poslat pro Slunce a Měsíce. Děti chtěla nechat připravit královi k večeři, protože se mu chtěla pomstít za jeho nevěru.

Ve verzi Charlese Perraulta se setkáváme s žárlivou matkou, stejně jako tomu bylo ve Sněhurce. Královna „*tak žárlí na dívku, již si zamiluje její syn, že ji chce zahubit.*“⁸³ Ve verzi Giambattisty Basile se setkáváme s žárlivou manželkou, kterou zradil manžel tím nejhorším způsobem - nevěrou.⁸⁴

V obou příbězích dojde i na pokus o zahubení princezny. Královna v pohádce *Princezna ve spícím lese* znovu nařizuje správci, že chce „*mít k obědu mladou královnu.*“⁸⁵ Správce královnu znovu oklame a připraví ji k obědu starou laň. Mladou královnu schová u sebe doma a ta se opět shledá se svými dětmi. Jednoho dne se šla královna projít po nádvoří a zaslechla hlas mladé královny, jak hubuje Jitřenku. Rozlícená vztekem nechala připravit kád' naplněnou ropuchami, zmijemi a užovkami. Měli do ní „*být vrženi mladá královna s dětmi a správce se ženou a služebnou.*“⁸⁶ Když už se kat chystal hodit je do kádě, na nádvoří vjel král. Celý vyděšený se ptal, co má tohle znamenat. Lidožroutka rozpalená vztekem se vrhla do kádě sama a do minuty byla sežraná. Král s princeznou žili šťastně až do konce dní.

Giambattista Basile příběh zakončuje podobně. Královna nechala poslat pro nic netušící Talii s úmyslem ji upálit na hranici. Když se Talie dozvěděla o svém osudu, začala se královně omlouvat, že vina není na její straně, ale může za to král. Královna nechtěla nic slyšet a už měla být Talia proměněna v popel, když v tom se objevil král. Chtěl slyšet od královny vysvětlení. Ta mu vše vypověděla a král plný vzteku nechal královnu upálit na hranici i s tajemníkem. Chtěl k nim přidat i kuchaře, ale poté se od něho dozvěděl, že obě děti ukryl u sebe doma, a tak ho král odměnil. Král se s Talií oženil a žili šťastně až do smrti.

⁸² BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 225

⁸³ Tamtéž, s. 224

⁸⁴ Tamtéž, s. 224

⁸⁵ PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 91

⁸⁶ Tamtéž, s. 91

Příběh Šípkové Růženky nám sděluje poselství, „že traumatická událost - jakou je divčí krvácení na začátku puberty a později při prvním pohlavním styku - má za následek to nejvyšší štěstí.“⁸⁷ Také nám říká, že tyto důležité události by neměli být úspěšány, protože i když Šípková Růženka sto let prospala, neznamená to, že o něco přišla. Dále nám také sděluje, že pokud se důležité věci odloží, nevyplývá z toho, že budou méně šťastné. A v neposlední řadě je pohádka Šípková Růženka o přeměně dítěte v dospělého jedince, která „zdůrazňuje dlouhé a tiché soustředění na sebe.“⁸⁸

Podle mého názoru je hlavním tématem všech tří verzí pohádek především dospívání jedince, z nichž vyplývají obavy rodičů dítěte, spojené s přechodem mezi dětským věkem a obdobím dospělosti jedince. Dále nás pohádka upozorňuje na samotného jedince, který se s dospělostí musí vyrovnat sám.

3.3 Filmové verze Šípkové Růženky

Historie kinematografie již zaznamenala mnoho podob příběhů, které svými hlavními rysy připomínají příběh o Šípkové Růžence. Jako ve většině oborů, tak i ve filmové vědě, jsou některé podoby Šípkové Růženky velmi známé a o jiných verzích nemá široká veřejnost ani povědomí.

Vzhledem k množství filmových verzí a celosvětovému rozšíření není možné jakkoliv určit to, která z modifikací příběhu je nejznámější, a to především proto, že téměř každý člověk zná verzi, o které si myslí, že je tou nejlepší.

Já sama považuji za nejznámější podobu tohoto příběhu americký animovaný snímek, který vznikl ve studiu Walta Disneyho v roce 1959. Příběh nese název *Sleeping Beauty* (v českém překladu *Šípková Růženka*). Předlouhou pro tento animovaný celovečerní muzikál byla pohádka Charlese Perraulta. Režie tohoto snímku se ujal italsko-americký režisér Clyde Geronimi.

Dalším snímkem, kterému byla předlohou pohádka od bratří Grimmů *Šípková Růženka*, je německý hraný film *Dornröschen* (v českém překladu *Šípková Růženka*). Ve Východním Německu byl natočen v roce 1971 a snímek režíroval německý režisér Walter Beck.

⁸⁷ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 230

⁸⁸ Tamtéž, s. 220

Československá filmová modifikace pohádky o Šípkové Růžence byla natočena v roce 1977 pod názvem *Jak se budí princezny*. Režii této pohádky si vzal na starost český filmový režisér Václav Vorlíček.

Následující verze příběhu vznikla také v Československu a nese název *O spící princezně, šípkových růžích a uražené víle*. Tato verze měla premiéru v roce 1983 a byla režírovaná Milošem Bobkem.

Ve Spojených státech amerických vznikl v roce 1987 muzikál s názvem *Cannon Movie Tales: Sleeping Beauty* (v českém překladu *Šípková Růženka*). Tento hraný celovečerní muzikál režíroval David Irving.

Mezi současné verze bych zařadila německou pohádku z roku 2009 *Dornröschen* (v českém překladu *Šípková Růženka*). Tento snímek byl v režii Olivera Dieckmanna a také vznikl na motivy příběhu *Šípková Růženka* od bratří Grimmů.

Další snímek, který v sobě skrývá pohádku Šípková Růženka, je česko-dánská hudební pohádka režiséra Jana Svěráka z roku 2014 *Tři bratři*, která je podle dětských minioper Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře.

A v neposlední řadě nesmím opomenout celovečerní americký film *Maleficent* (v českém překladu *Zloba - Královna černé magie*) z roku 2014. Snímek byl stvořen také v dílně Walta Disneyho. Jeho předlohou byla nejenom pohádka od Charlese Perraulta, ale také příběh bratří Grimmů. Post režiséra zastal americký režisér a přední specialista v oblasti vizuálních efektů Robert Stromberg.

Ve své bakalářské práci provedu srovnání dvou vybraných filmových verzí. Jako první verzi pro porovnání jsem zvolila animovaný film ze studia Walta Disneyho z roku 1959 *Šípková Růženka*. Z důvodu možnosti pozorování vývoje pohádky v jazykovém obrazu světa jsem zvolila jako druhou adaptaci o padesát pět let mladší celovečerní film *Zloba - Královna černé magie* z roku 2014, která rovněž vznikla v dílně Walta Disneyho.

3.4 Porovnání filmových verzí Šípkové Růženky

Z dílny Walta Disneyho vzešla dvě naprosto odlišná ztvárnění pohádky Šípková Růženka. První podobou je animovaná verze, která byla cílená spíše mladšímu publiku a vznikla v roce 1959. Druhou interpretací je snímek z roku 2014, který pohádce o Šípkové Růžence vdechl nový rozměr a snažil se zaujmout hlavně starší diváky.

Film *Zloba - Královna černé magie* vypráví příběh z jiného úhlu pohledu než doposud. V popředí pohádky už nestojí láska mezi Jitřenkou (Šípková Růženka) a princem Filipem, jak tomu je v animované verzi z roku 1959, ale do centra vyprávění se dostala sama královna Zloba.

Obě filmová zpracování se od sebe liší už v úvodu příběhu. Zatímco animovaný snímek *Šípková Růženka* začíná oslavou křtin po narození princezny, které dali jméno Jitřenka. Modernější snímek začíná vyprávěním, co se událo dávno před narozením princezny Růženky. V tomto úvodu se dozvíme, že Zloba byla hodná víla, ale člověk jí kdysi dávno kvůli své chamtivosti zlomil srdce. Nejenom si hrál s jejími city, ale připravil Zlobu o její chloubu - obrovská křídla. Jen proto, aby se stal králem. Na trůn v této verzi usedá sluha jménem Stefan, který Zlobu připravil o křídla, a proto ona uvalila kletbu na jeho nevinnou dceru. Po nějakém čase se jemu a královně narodí dcera. I v této interpretaci se konají slavné křtiny.

V této části jsou příběhy totožné. Na slavné křtiny byly pozvány tři víly. Dvě víly své dary vyslovit stihly, třetí už ne, protože na scénu přichází zlá nepozvaná víla jménem Zloba. V animované pohádce Zloba princeznu proklela tak, že až dovrší šestnáctý rok, píchne se o vřeteno do prstu a zemře. Třetí dobrá víla kletbu změnila na dlouhý spánek, jenž může zlomit pouze polibek z pravé lásky. Zloba ve verzi z roku 2014 také na princeznu svolala zlou kletbu. V tomto okamžiku se příběhy různí, protože v modernějším filmu zlá víla v kletbě řekla, že princezna se píchne o vřeteno do prstu a usne dlouhým spánkem, ze kterého jí může probudit polibek z pravé lásky. Dar třetí víly je v tomto příběhu nevyřčen.

Ve filmu *Zloba - Královna černé magie* se dozvíme, co Zlobu motivovalo k tomu, aby vyřkla nad nevinným novorozenětem strašlivou kletbu. V animovaném zpracování se dozvíme pouze to, že zlá víla je dotčena, protože ji nepozvali na křtiny. V obou dvou snímcích se král snaží nevinnou princeznu před hrozcí kletbou ochránit, proto rozkázal, že všechny kolovrátky musejí být zničeny.

Důležitým prvkem, který prostupuje oba dva příběhy, jsou dobré víly. V obou dvou filmových zpracováních se dobré víly snaží princeznu před zlou kletbou ochránit. Rozhodli se, že ji vychovají v ústraní v lesní chaloupce a tam počkají, dokud neuplyne šestnáct let. V animovaném snímku princeznu před Zlobou ukryly, tak chytře, že ji zlá sudička nemohla dlouhá léta najít. Zloba ve snímku z roku 2014 od prvního dne věděla, kde princeznu ukrývají a kvůli neschopnosti dobrých víl tajně pomáhala s výchovou malé Růženky.

Dobré víly v obou snímcích dostaly svá osobitá jména. V animovaném příběhu se jmenovaly - Fauna, Flóra a Počasíčko. Ve filmu *Zloba - Královna černé magie* dostaly tato jména - Střelka, Žmolka a Plevelka. V chaloupce s vílami Šípková Růženka rostla do krásy. Ve filmu *Zloba - Královna černé magie* se Zloba s Růženkou spřátelila a také jí ukázala Vřesoviště, což bylo místo odkud Zloba pocházela. Ve Vřesovišti žila různá podivná stvoření.

V obou dvou příbězích se Šípková Růženka v lese setkává s princem Filipem. V animovaném zpracování princ Filip hraje důležitou roli, zatímco v hrané verzi tomu tak není.

Jak ve starší, tak i v novější interpretaci princezna dovršila šestnáctý rok a nastal den, kdy ji dobré víly měli odvézt zpátky na zámek. Ve snímku z roku 1959 se tak stalo, ovšem ve filmu *Zloba - Královna černé magie* do paláce princezna odjela sama. U obou dvou filmových ztvárnění došlo na vyplnění princeznina osudu. Jakmile Šípková Růženka přijela na zámek, kletba Zloby ji omámila. Mocnou silou byla zavedena do místnosti, kde byl připravený kolovrátek, o který se píchla do prstu a usnula hlubokým spánkem.

V této části se animovaná pohádka *Šípková Růženka* od filmu *Zloba - Královna černé magie* výrazně liší. Ve starším filmu od Walta Disneyho dobré kmotřičky svým kouzlem uspaly celé království, aby král s královnou neměli zlomená srdce, protože nedokázaly zabránit Zlobě v její kletbě. Hodné víly se poté vydaly zachránit prince Filipa, kterého věznila Zloba na svém panství, aby dal princezně polibek z pravé lásky. Ve snímku z roku 2014 o probuzení princezny nejvíce usiluje bytost, která na Šípkovou Růženkou uvrhla kletbu - Zloba. Na zámek se vydala i s princem Filipem, aby princeznu polibkem probudil. V animovaném snímku od Walta Disneyho hodné víly prince z hradu Zloby vysvobodily, ovšem královna černé magie se nechtěla lehko vzdát. Celý palác, kde spala princezna, nechala zarůst trním, aby se princ do zámku nedostal. On však trní prosekal a poté bojoval se Zlobou, která se proměnila v draka. Princ draka zabil a tím bylo zlo potrestáno. V komnatě našel spící princeznu. Políbil jí a Šípková Růženka se probudila a s ní i celé království. Tento moment ukončuje animovaný snímek z roku 1959 s názvem *Šípková Růženka*.

Ve snímku z roku 2014, když Zloba procházela zámekem i s princem Filipem narazila na železné⁸⁹ ostny, které byly v zámku, aby zlobu zastavily. Nechal je vystavět

⁸⁹ Železo víly oslabuje a zabíjí.

král Stefan, jenž chtěl Zlobu zabít kvůli její kletbě. Zloba nezpozorována vklouzla až k lůžku, kde spala princezna. Princ Filip jí políbil, ale Šípková Růženka se neprobudila. Zde zaznamenáváme velký odklon od starší verze, protože k posteli princezny přistoupí sama Zloba a princezně vyjadřuje lítost nad svým hloupým činem. Zloba princeznu políbila na čelo. Šípková Růženka se probudila. V tomto okamžiku i Zloba uvěřila na pravou lásku. Tímto činem ovšem tato verze nekončí.

Zloba i se svým havranem, který jí stál celý příběh po boku, utíká ze zámku. Král Stefan se o tom dozvěděl. Zlobu obklíčil a chtěl ji zabít. Ona na svou pomoc proměnila havrana v draka, aby jí pomohl ze spárů chamtivého a šíleného krále. Mezitím v komnatě Růženka nachází obrovská křídla, která patří Zlobě. Rozbije skleněnou skříň a křídla Zlobě přirostla zpátky tam, kde byla oddělena. Královna černé magie díky křídům mohla se Stefanem bojovat a následně ho zabít. S Šípkovou Růženkou odchází do Vřesoviště, kde ji jmenuje královnou jak Vřesoviště, tak království lidí.

Hlavní důležité prvky byly v obou verzích Šípkové Růženky zachovány. Výrazná změna, kterou zde můžeme pozorovat je, že Zloba v hrané verzi už není paní všeho zla, jak tomu bylo v celovečerním animovaném filmu, ale je spíše ničená vlastní zlobou, která je uhnížděná v srdci lidí. Zlo tvůrci přenesli z nadpřirozené nevinné bytosti do nitra chamtivého člověka.

4 TEORIE KONCEPTUÁLNÍ METAFORY

„*Metafora je pro většinu lidí prostředkem básnické obraznosti a řečnických obrátů - jevem spíše jazyka neobvyklého než obvyklého. A lidé kromě toho metaforu typicky považují za něco charakteristického jen pro jazyk, spíše za věc slov než myšlení a konání.*“ Tvrdí George Lakoff a Mark Johnson ve své knize *Metafory, kterými žijeme*.⁹⁰

Praxe potvrdila, že veřejnost obecně vnímá metafory pouze jako součást básnického jazyka a řečnických obrátů, což však není pravdou. Metafory najdeme, jak v psaných příbězích, tak také v našem každodenním životě a našem myšlení. Jak ve své knize tvrdí Lakoff a Johnson citují, že „*metafora prostupuje celý náš každodenní život, a to nejenom v jazyce, nýbrž i v myšlení a činnosti.*“⁹¹ Metafory, které vděčí za svou existenci faktu, se vyskytují v pojmovém systému člověka. Pokaždé, když budeme mluvit o metafoře, je potřeba si uvědomit, že „*metafora znamená metaforický pojem.*“⁹²

Konceptuální metafory zahrnují propojení dvou oblastí. Vědci je nazývají „*cílová oblast a zdrojová oblast metaforického přenosu. Jednu oblast můžeme přitom chápat na základě toho, co víme o oblasti druhé. Spojením obou oblastí pak vzniká metaforický pojem.*“⁹³ Kognitivní metafory, v knize *Metafory, kterými žijeme* od George Lakoffa a Marka Johnsona, jsou rozděleny na tři typy metafor - strukturní, orientační a ontologické.

Strukturní metafora znamená, že „*je jeden pojem či celá oblast pojmů strukturována podle druhé.*“⁹⁴ Strukturní metafory jsou v knize *Metafory, kterými žijeme* uváděny na příkladu konceptualizace času - *čas jsou peníze*. Čas v naší kultuře znázorňuje podle autorů cenné zboží. Čas je totiž omezený zdroj prostředků, který je námi využíván k dosažení cílů. Je velmi typické, že práce je spojována s časem a také se stalo zvykem, platit lidi podle hodin strávených v práci. „*V souladu s faktem, že konáme, jako by čas bylo cenné zboží - něco, čeho je v zásobě málo, ba dokonce jako by to byli peníze -, čas*

⁹⁰ LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metafory, kterými žijeme*. Přeložil Mirek ČEJKA. Vyd. 1. Brno: Host, 2002, s. 15

⁹¹ Tamtéž, s. 15

⁹² Tamtéž, s. 18

⁹³ HAPKOVÁ, K. *Využití konceptuálních metafor v českém reklamním diskurzu*. Nepublikovaná diplomová práce, FF Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2013, s. 33

⁹⁴ BRABEC, J., M. SVOBODOVÁ a K. KRTOLOVÁ. Tříkrát Lakoff. *Lidé města: Urban people* [online]. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova, 2005, 3 (7) [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://urbanpeople.cz/archiv/cisla/7-2005-3/trikrat-lakoff.html>

takovým způsobem také pojmáme.“⁹⁵ Můžeme ho proto chápat, jako něco čím lze organizovaně hospodařit. „*Metaforické pojmy čas jsou peníze, čas je omezený zdroj a čas je cenné zboží vytvářejí jednotný systém založený na subkategorizaci.*“⁹⁶ Tato subkategorizace je zřejmá pro důsledkové vztahy metafor - z metafory čas jsou peníze, vyplývá, že čas je omezený zdroj, a z toho zase plyne, že čas je cenné zboží. „*Mezi dvěma metaforami v rámci jednoho pojmu funguje mechanismus koherence, která vyplývá z důsledkových vztahů.*“⁹⁷ Koherentní chápání metafor, které jsou strukturovány pouze částečně, nám poskytne až několik různých metafor navzájem.

Druhý typ jsou orientační metafory, které „*organizují celý systém pojmů, a to všechny vůči sobě navzájem.*“⁹⁸ Všechny mají něco společného s orientací v prostoru: nahoru - dolů, dovnitř - ven, vpředu - vzadu, směrem k - pryč od, hluboký - mělký, centrální - periferní.⁹⁹ Tyto metafory vyplývají z toho, jak pracuje lidský organismus ve fyzickém prostředí. Například pojem šťastný je nahoře. Metafora je orientována nahoru, což v češtině nám například ukazuje výraz „*pozvedl jsi mně náladu.*“

Třetí typ konceptuálních metafor jsou ontologické metafory, které „*jsou založeny na chápání události, činnosti, citů a myšlenek jako entit nebo substancí.*“¹⁰⁰ Ontologické metafory vyplývají z toho, jak pracuje lidský organismus, ale ne v prostoru, nýbrž ze zkušeností s fyzickými objekty (vlastními těly). „*Jak nahlížet na události, činnosti, city, myšlenky atd. jakožto na entity a substance.*“¹⁰¹ Dále k ontologickým metaforám patří personifikace. „*Kdy je fyzický objekt dále specifikován jako lidská bytost.*“¹⁰² Personifikace pokrývá širokou škálu metafor, z nichž každá vybírá různá hlediska člověka a umožňuje nám vysvětlit různé jevy našeho světa.

⁹⁵ LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metafory, kterými žijeme*. Přeložil Mirek ČEJKA. Vyd. 1. Brno: Host, 2002, s. 20

⁹⁶ Tamtéž, s. 21

⁹⁷ HAPKOVÁ, K. *Využití konceptuálních metafor v českém reklamním diskurzu*. Nepublikovaná diplomová práce, FF Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2013, s. 34

⁹⁸ LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metafory, kterými žijeme*. Přeložil Mirek ČEJKA. Vyd. 1. Brno: Host, 2002, s. 26

⁹⁹ Tamtéž, s. 26

¹⁰⁰ HAPKOVÁ, K. *Využití konceptuálních metafor v českém reklamním diskurzu*. Nepublikovaná diplomová práce, FF Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2013, s. 34

¹⁰¹ LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metafory, kterými žijeme*. Přeložil Mirek ČEJKA. Vyd. 1. Brno: Host, 2002, s. 40

¹⁰² Tamtéž, s. 47

4.1 Konceptuální metafory v pohádce Sněhurka

V příběhu *Otrůček* napsanou Giambatistem Basilem si můžeme všimnout ontologických metafor v podobě personifikací:

- „přejít řeku, aby *položila základy* strachu a *budovala zdi* úžasu“¹⁰³ - Stavitelská metafora poukazuje k budování životního příběhu jako stavby.

Také ontologických metafor v podobě metonymie

- „jak si ho její *srdce vyvolilo*“¹⁰⁴ - Metafora poukazuje na orgán oběhové soustavy, který je od nejstarších dob spojován s city člověka. Srdce zde znázorňuje nejen „*motor*“ života, ale také těla. Přeneseně cit k někomu může představovat elementární smysl naší existence.

A dále orientačních metafor:

- „cítím, jak mě *ponenáhlu táhne udice smrti*“¹⁰⁵ - Tato metafora souvisí s rybářskou tematikou a s tím spojené neštěstí lovené ryby. Zde neznázorňuje neštěstí ryby, ale ženy, která umírá.

V pohádce *Sněženka a sedm trpaslíků* od bratří Grimmů si můžeme všimnout těchto ontologických metafor:

- „*závistí celá zežloutla*“¹⁰⁶ - Žlutá barva se pojí nejenom ke slunci a světlu, ale také znázorňuje proměnu k horšímu. Je spojena se stářím, nemocí a také smrtí. Další sféra proměnění pleti do žluté barvy jsou negativní emoce - žárlivost, závist a nenávisť.¹⁰⁷
- „*srdce jí v těle pukalo*“¹⁰⁸ - Metafora srdce je zmíněná již výše.
- „*že jí závist nedá spát*“¹⁰⁹ - Tato ontologická metafora v sobě skrývá motiv psychické tísně.

¹⁰³ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 216

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 219

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 214

¹⁰⁶ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 119

¹⁰⁷ VAŇKOVÁ, I. *Co na srdci, to na jazyku: Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 207

¹⁰⁸ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 119

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 122

- „tohle *svěží poupátko* přece nemůžeme zahrabat“¹¹⁰ - Květ znázorňuje „*pohlavní orgán rostliny, je zjevnou metaforou ženské krásy a reprodukční zralosti.*“¹¹¹

A dále ontologických metafor v podobě metonymie:

- „kam ji *oči vedly* a *nohy nesly*“¹¹² - Metonymie antropocentrická dává důraz na smysl zraku a zesiluje význam nepromyšlenosti konání dané postavy.
- „*živou duši* k sobě nepouštěj“¹¹³
- „už ta *nepřející duše* neměla komu závidět“¹¹⁴
- Přenesený význam duše je tradiční antropocentrická metafora, ale také ji lze hodnotit jako metonymii, protože souvislost s dechem je tu naprosto zřejmá. Výrazy dech, duch a duše mají k sobě velmi blízko i etymologicky. Dále má mimo jiné dýchání výrazný metaforický potenciál s odpočinkem - oddechnout si, vydechnout si.

V pohádce *O Sněhurce* od Františka Hrubína najdeme personifikaci:

- „tu se *les rozestoupil*“¹¹⁵
- „zima mě *vyhnala z lesů*“¹¹⁶
- Tyto dvě metafory jsou dalším příkladem antropocentrismu, kdy příroda jedinci pomáhá nebo mu naopak škodí. Skutečná příroda je však vůči lidským činům netečná. Jedinci, kterému příroda pomáhá, z něho dělá více neschopného.

Ale také orientační metafory:

- „Královna tedy *jen kvetla*, ale král *steskem chřadl.*“¹¹⁷ - Metafora květu jako symbol reprodukční zralosti zmíněna výše.

¹¹⁰ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 125

¹¹¹ ZÁBRANSKÝ, L. Jazykový obraz světa vybraných kosmopolitních pohádek. In: *Interpretácie sveta v jazyku*. Prešov 2015, s. 252

¹¹² GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 120

¹¹³ Tamtéž, s. 123

¹¹⁴ Tamtéž, s. 125

¹¹⁵ HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978, s. 189

¹¹⁶ Tamtéž, s. 187

¹¹⁷ Tamtéž, s. 190

4.2 Konceptuální metafory v pohádce Šípková Růženka

V příběhu *Slunce, Měsíc a Talia* od Giambatisty Basile nalezneme strukturní metafory:

- „nešťastný otec zaplatil *sudem slzí* za *vědro trpkosti*“¹¹⁸ - Zde je znázorněna strukturní metafora - čas jsou peníze.
- „že ji přenesl na postel, kde si *natrhal plody lásky*“¹¹⁹ - Plody jsou metaforou, se kterou se setkáváme již v bibli. Při tomto použití metafora znázorňuje hřích, ze starého zákona, který je popsán v knize Genesis v kapitole První hřích v 6. verši. „*Když tedy žena viděla, že onen strom je dobrý k jídlu a lákavý na pohled, strom žádoucí k nabytí rozumu, vzala z jeho ovoce a jedla. Dala i svému muži, který byl s ní, a také on jedl.*“¹²⁰
- „nikde nebylo *živé duše*“¹²¹ - Tato metafora je analyzována výše.
- „když spatřila ta dvě *poupátka*“¹²² - Poupátko (květ) je zmíněno výše.
- „k ní tulí dva *malé zázraky krásy*“¹²³ - Zde jsou touto metaforou označeny vlastní děti, protože již v bibli je považováno za zázrak darování života.
- „*měl na jazyku* Talii a Slunce a Měsíc“¹²⁴ - Tato metafora znázorňuje otcovo neustálé myšlení na jeho vlastní potomky. Dále má význam astronomický, kdy slunce a měsíc pro nás hraje významnou roli ve smyslu pravidelného střídání po obloze, s kterým je spojeno střídání dne a noci.
- „při pohledu na ta dvě *zlatá jablka krásy*“¹²⁵ - Již v bibli je jablko symbolem pokušení, které je analyzováno výše.
- „byl jsem *vlkodlakem svých oveček*“¹²⁶ - Vzešla z náboženské mytologie, kdy ovce znázorňovala princip kmenového života, nevinnost a vlk hrozbu.
- „*tkalcem této zločinné osnovy*“¹²⁷ - Metafora vzešla z tkalcovského řemesla, kde tkadlec nesplétá tkaninu, ale osud.

¹¹⁸ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 527

¹¹⁹ Tamtéž, s. 528

¹²⁰ Starý zákon. *Bible: Překlad 21. století* [online]. [cit. 2016-05-21]. Dostupné z: <http://www.bible21.cz/onlineš#genesis/1>

¹²¹ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 528

¹²² Tamtéž, s. 529

¹²³ Tamtéž, s. 529

¹²⁴ Tamtéž, s. 529

¹²⁵ Tamtéž, s. 530

¹²⁶ Tamtéž, s. 531

- „co slyšely jeho uši“¹²⁸ - Antropocentrická metafora, ve které se uplatňuje převaha mluvčího. Dále je „projevem respektu k mluvčímu a k předmětu, o kterém se mluví.“¹²⁹ V této části byl král upoután slovy kuchaře.
- „roztácel mlýnek hubiček“¹³⁰ - Mlynářská metafora související s usedlým typem života a společnosti.

A v neposlední řadě také personifikaci

- „velmi ji bavila podívaná na tančící vřeten“¹³¹ - Antropocentrická metafora, kdy je vřetenem princezna plně zaujata.

V příběhu od Charlese Perraulta s názvem *Princezna ve spícím lese* můžeme nalézt personifikaci:

- „mdloba totiž nešetřila živé barvy“¹³²
- „rozně nad ohněm usnuly, usnul i oheň“¹³³
- „velké stromy, křoviny a ostružiny samy od sebe rozpletly“¹³⁴
- „stromy a křoviny se do sebe znovu zapletly“¹³⁵
- Tyto čtyři personifikace patří do antropocentrismu jako centrální bod jazykového obrazu světa.

Dále také ontologických metafor:

- „člověk má mít na světě všeho, čeho si *srdce ráčí*“¹³⁶ - Srdce jako centrum citů i mysli zmíněno již výše.
- „*housle a hoboje hrály staré kousky*“¹³⁷ - Hudební personifikace je v této části pozitivní, aby navodila dobrou náladu, pocit bezpečí a důvěru.

¹²⁷ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 531

¹²⁸ Tamtéž, s. 533

¹²⁹ VAŇKOVÁ, I. *Co na srdci, to na jazyku: Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 142

¹³⁰ BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 533

¹³¹ Tamtéž, s. 526

¹³² PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972, s. 82

¹³³ Tamtéž, s. 83

¹³⁴ Tamtéž, s. 84

¹³⁵ Tamtéž, s. 84

¹³⁶ Tamtéž, s. 87

¹³⁷ Tamtéž, s. 87

V pohádce *Šípková Růženka* napsanou bratry Grimmymy nalezneme nejvíce metafor v podobě personifikací:

- „tak vesele poskakuje (vřetenem)“¹³⁸ - Antropocentrická metafora zmíněna výše.
- „ohně, co praskal na ohništi, se ztišil a usnul“¹³⁹
- „i vítr uleh“¹⁴⁰
- „květy a samy se před ním rozestoupily“¹⁴¹
- „ohně v kuchyni se rozhořel, až plápolal, a vařil jídlo“¹⁴²
- Tyto čtyři personifikace patří do antropocentrismu stejně jako výše zmíněné.

Ale také strukturní metafory:

- „až plně rozvíje růžový květ, až bude princezně patnáct let“¹⁴³
- „nezemře, nezvadne růžový květ, princezna jenom ve věži“¹⁴⁴
- V této metafoře je důležitá symbolika růžové barvy, která je méně intenzivní červená. Dále znázorňuje „zejména mladou dívčí svěžest a nevinnost: růžovou pleť mají v češtině miminka, děti a velmi mladé dívky.“¹⁴⁵ Metafora květu je analyzována výše.

¹³⁸ GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 111

¹³⁹ Tamtéž, s. 111

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 111

¹⁴¹ Tamtéž, s. 112

¹⁴² GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969, s. 113

¹⁴³ Tamtéž, s. 110

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 111

¹⁴⁵ VAŇKOVÁ, I. *Co na srdci, to na jazyku: Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 204

5 POROVNÁNÍ PSANÝCH A FILMOVÝCH VERZÍ

5.1 Porovnání psaných a filmových verzí Sněhurky

Psané i filmové verze Sněhurky, které jsem v předchozí kapitole analyzovala, spojuje jeden hlavní motiv - nenávisť macechy k dceři. Následující odpor většinou pramení ze žárlivosti na mladší krásnou dívku.

Tento prvek však není jediný, který prostupuje výše zmiňované verze, a proto zde představím celou řadu motivů, které jsou společné pro verze analyzované v této bakalářské práci.

1) Vlastní matka zemřela

Ve všech verzích vlastní matka Sněhurky zemřela. Ve verzi bratří Grimmů, Františka Hrubína i v hrané verzi Tarsema Singha matka umírá po porodu Sněhurky. V příběhu Giambattisty Basile matka zemřela, když bylo dceři sedm let a z animovaného filmu od Walta Disneyho smrt matky postupně vyplývá.

2) Žárlivost na mladší dívku

Tento motiv prostupuje všechny již zmiňované verze a je hlavním důvodem toho, jak se příběh vyvíjí dále.

3) Snaha zničit sokyni

Další důležitý prvek, který se vyskytuje v psané verzi bratří Grimmů, Františka Hrubína a i ve filmových zpracováních ze studia Walta Disneyho a režiséra Tarsema Singha je snaha zbavit se dívky. V těchto interpretacích je rozkaz královnin proveden pomocí silné mužské postavy (myslivec, sluha), která ji odvede do lesa na neznámé místo. Avšak nařízení není nikdy splněno, protože muž se vždy nad dívkou slituje. Ve verzi od Giambattisty Basile nalezneme snahu o zotročení dívky. Zde ji macecha nechtěla zabít fyzicky, ale především chtěla zničit její duši.

4) Nalezení přechodného domova

Tento prvek nalezneme ve čtyřech výše rozebraných verzích, kde dívka nalezne chaloupku v lese. V chaloupce žije sedm trpaslíků a dívce poskytnou dočasné útočiště. V příběhu *Otrůček* od Giambattisty Basile tento motiv zcela postrádáme.

5) Macecha zjišťuje pravdu

Ve čtyřech z pěti analyzovaných interpretací se macecha dozvídá prostřednictvím kouzelného zrcadla, že dívka stále žije. Příběh *Otrůček* se v tomto bodě odlišuje a macecha dívku nalézá otevřením neznámé komnaty.

6) Další pokusy o zabití dívky

Po zjištění pravdy, se macecha dívku opět snaží zabít. K zabití používá kouzelné předměty, které se objevily ve všech verzích. Bratři Grimmové i František Hrubín užíli k zabití otrávený hřeben, stuhu a jablko. Walt Disney upotřebil pouze jablko. Ve filmovém zpracování Tarsema Singha se objevilo otrávené jablko, a také poprvé dřevěné loutky. Giambattista Basile použil hřeben zapomenutý ve vlasech od vlastní matky.

7) Zabití dívky

Následuje několik bezvýsledných pokusů o zabití dívky, ale nakonec se maceše/vlastní matce tento čin povede. Smrt Sněhurce většinou poskytne otrávené jablko, jak tomu bylo v příběhu bratří Grimmů, Františka Hrubína i Walta Disneyho. V příběhu *Otrůček* smrt dívce přinese hřeben a v hrané verzi od Tarsema Singha smrt Sněhurku nepotká.

8) Skleněná rakev

Motiv uložení dívky do skleněné rakve se objevil ve čtyřech interpretacích. V pátém hraném filmovém zpracování Tarsema Singha je od motivu skleněné rakve zcela upuštěno. Tento motiv si zde můžeme představit pod omámením prince nápojem lásky, který podlehl také kouzlu.

9) Zachránce

Motiv zachránce se objevil ve verzi bratří Grimmů, Františka Hrubína i Walta Disneyho v podobě prince. V příběhu Giambattisty Basile je zachráncem strýc a v hraném snímku z roku 2012 je zachráncem sama Sněhurka.

10) Macecha je potrestána

V každé již výše zmiňované verzi je macecha potrestána za své hříchy. V příběhu *Otrůček* je macecha vystěhována z domova a v ostatních čtyřech verzích platí za své činy smrtí.

5.2 Porovnání psaných a filmových verzí Šípkové Růženky

Hlavní motiv, který prostupuje všemi výše analyzovanými verzemi, je dlouhý spánek hlavní hrdinky a následné probuzení ze spánku. Spánek je v každé interpretaci předurčený už při narození dívky.

Dlouhý spánek hlavní hrdinky není jediný element, který se ve výše zmíněných verzích objevil, tudíž v této kapitole vyzdvihnu hlavní prvky, které příběh o Šípkové Růžence prolínají.

1) Křtiny

Ve všech pěti verzích se konaly slavné křtiny, na které byly pozvány hodné sudičky, jež měli princeznu obdarovat dobrými vlastnostmi. V příběhu *Otrůček* nebyly pozvány víly, nýbrž věštcí a mudrcové.

2) Prokletí princezny

Motiv prokletí se nachází ve všech interpretacích. Ve verzi Charlese Perraulta, bratří Grimmů a Walta Disneyho z roku 1959 prokletí způsobila dotčená víla, která nebyla na křtiny pozvána. Ve filmu *Zloba - Královna černé magie* princeznu proklela víla, jež měla zlomené srdce králem. V příběhu *Otrůček* dívku neprokleli, naopak na jejím zlém osudu se věštcí shodli.

3) Vřeteno

Ve čtyřech z výše zmiňovaných verzí je v kletbě vyřčeno, že se princezna píchne o vřeteno a usne. Ve verzi *Slunce, Měsíc a Talia* si dívka zadře pazdeří za nehet.

4) Pokus o ochranu před kletbou

Ve všech analyzovaných formách je znázorněn pokus o ochranu dívky tak, že princeznin otec nakázal, aby byly všechny kolovrátky zničeny.

5) Píchnutí o vřeteno

V každé verzi je ochrana otce nedostačující a princeznin zlý osud se vyplní.

6) Dlouhý spánek

Další důležitý motiv, který se zde objevuje, je dlouhý spánek princezny a čekání na probuzení. V příběhu bratří Grimmů a Charlese Perraulta je přesně dáno kolik let spánek bude trvat (sto let). V ostatních verzích nalezneme pouze označení dlouhý a hluboký spánek.

7) Nedobytný zámek

Po usnutí princezny je zámek chráněn před nápadníky. Bratři Grimmové, Charles Perrault i Walt Disney nechal palác zarůst trním. Giambattista Basile zámek pouze

zamkl a ve filmu *Zloba - Královna černé magie* jsou v zámku vybudovány železné ostny.

8) Zachránce

Motiv zachránce je další důležitý prvek, který se v průběhu času proměnil. Giambattista Basile princeznu nechal zachránit vlastním dítětem. V příběhu Charlese Perraulta, bratří Grimmů i u Walta Disneyho je zachráncem mladý princ. V hraném filmovém zpracování z roku 2014 princeznu ze spánku probouzí sama víla, která ji proklela.

9) Potrestání nepřítele

Nepřítel se ve všech verzích liší velmi výrazně, a proto i jeho potrestání je odlišné. Giambattista Basile potrestal královnu upálením na hranici, protože chtěla princeznu zabít. Charles Perrault také nepotrestal zlou vílu, ale královnu, jež hodil do kádě s hady, protože chtěla princeznu uvařit a sníst. V příběhu bratří Grimmů byla zlá víla, která způsobila kletbu dívky, potrestána nedostatečně, protože se pouze odstěhovala do jiného království. Animovaný film Walta Disneyho z roku 1959 za ničitele označil zlou vílu, kterou za její činy zavraždil princ Filip. Ve filmu *Zloba - Královna černé magie* byl za nepřítele považován sám král, kterého Zloba zabila.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem uskutečnila srovnání interpretací pohádek Sněhurka a Šípková Růženka, kdy ke každému příběhu byly použity tři verze knižní a dvě filmové. Srovnáním vybraných příběhů, s ohledem na rovnoměrné dobové zastoupení, vznikl komplexní průřez celou historií těchto dvou interpretací. Dále jsem prokázala, že příběhy i přes modernizaci, popularizaci a mnohačetnou modifikaci, mají stále stejný význam i po velice dlouhé době jejich existence. Modifikace příběhů proběhla jak lidovou ústní slovesností, knižními podobami, tak i pro dnešní dobu velmi populární kinematografií.

Významem těchto dvou příběhů shledávám především to, že mají přinést jak ponaučení mladé generaci, tak i přínos pro generaci starší, která dokáže v příbězích nalézt nový význam, který je pro dětské vnímání neuchopitelný.

Předávání pohádek, jako takových, dětem je důležitou součástí lidského života a neodmyslitelnou částí dětství a to nejen z důvodu zábavy a kontaktu vypravěče s posluchačem, ale také je jistou formou předání zkušeností generace starší směrem k té mladší.

Za přínos pro mladé příjemce příběhu bych označila vedle pobavení, zdokonalování slovní zásoby, nebo prosté záminky k trávení společného času dvěma generacemi, také přípravu na budoucí život a vštípení jisté životní filozofie, kdy dobro zastoupené v jakékoliv formě i přes velké nástrahy zvítězí nad zlem.

Zároveň zde shledávám přínos i pro generaci rodičů, kdy ve většině jak knižních, tak filmových adaptacích je znázorněna jistá forma nevole rodiče vůči přechodu potomka z dětského věku do životní etapy dospělosti. Pro rodiče je i v pohádkových příbězích těžké překonat toto období, ale vždy se ukáže, že prospělo oběma stranám.

Oba příběhy vypovídají o mladé dívce, která musí projít jistou formou životní zkoušky, představující pubertu, proto, aby ji připravila na pozdější dospělý život.

V obou mnou vybraných příbězích bylo i přes velké časové rozpětí patrné to, že zlo ať už v jakékoliv formě nezůstane nepotrestáno a zvítězí dobro. Hlavním poselstvím těchto příběhů je především to, že i velice těžké životní zkoušky, ze kterých nevidíme žádné dobré východisko, mohou přinést osudy, pro nás velice perspektivní.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PRAMENY

BASILE, G. *Pentameron: aneb Pohádka pohádek*. Přeložil Jan BRECHENSBAUER. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961.

GRIMM, J.; GRIMM, W. *Pohádky bratří Grimmů*. Přeložila Marie KORNELOVÁ. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1969.

HRUBÍN, F. *Špalíček veršů a pohádek*. 4. vydání. Praha: Albatros, 1978.

PERRAULT, CH. *Pohádky matky husy*. Přeložil František HRUBÍN. 2. Vydání. Praha: Albatros, 1972.

LITERATURA

ASHLIMAN, D. L. *Snow-White. D. L. Ashliman\'s folktexts*. [online]. 1. 2. 2016 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <http://www.pitt.edu/~dash/type0709.html>

BERNE, E. *Co řeknete, až pozdravíte: transakční analýza životních scénářů*. Přeložili Ivana LANDOVÁ a Josef GRUMLÍK. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997.

BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek: Proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000.

BRABEC, J., M. SVOBODOVÁ a K. KRTOLOVÁ. *Třikrát Lakoff. Lidé města: Urban people* [online]. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova, 2005, 3(7) [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://urbanpeople.cz/archiv/cisla/7-2005-3/trikrat-lakoff.html>

ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 1990.

Early Versions of Snow White. *Suite* [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <https://suite.io/john-k-davis/1e7j2tj>

GILBERT, Juan Manuel de Faramiňán. *Symbolismus pohádek (2. část). Nová Akropolis: Zrcadlo kultury* [online]. (19) [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://www.akropolis.cz/default.asp?page=document&4=10000693>

HAPKOVÁ, K. *Využití konceptuálních metafor v českém reklamním diskurzu*. Nepublikovaná diplomová práce, FF Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2013.

KRÁLOVÁ, J. K. *J. Erben, bratři Grimmové - Pohádky*. Nepublikovaná diplomová práce, PdF Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2014, s. 7

LAKOFF, G. *Moral politics: How liberals and conservatives think*. The University of Chicago Press, Chicago 2002.

- LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metafory, kterými žijeme*. Přeložil Mirek ČEJKA. Vyd. 1. Brno: Host, 2002.
- MLČOCHOVÁ, K. *Česká moderní pohádka počátku 21. Století*. Nepublikovaná diplomová práce, Pdf Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2011, s. 8
- MOCNÁ, D.; PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, s. 473
- O'BRIEN, Aillin. *Three Version of Sleeping Beauty*. [online]. 2005 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.latrobe.edu.au/childlit/Scholarship/SBPresentation/SBindex.html>
- Starý zákon. *Bible: Překlad 21. století* [online]. [cit. 2016-05-21]. Dostupné z: <http://www.bible21.cz/onlineš#genesis/1>
- ŠIMOTOVÁ, E. *Literární a psychologická specifika pohádek jako žánru*. Nepublikovaná diplomová práce, Pdf UK, Praha 2010.
- VAŇKOVÁ, I. *Co na srdci, to na jazyku: Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2005.
- VÍDRŠPERKOVÁ, L. *Srovnání interpretací pohádky Sněhurka*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce, Pdf UK, Praha 2013.
- ZÁBRANSKÝ, L. Jazykový obraz světa vybraných kosmopolitních pohádek. In: *Interpretácie sveta v jazyku*. Prešov 2015, s. 240-255.
- Was Brynhild the real Sleeping Beauty? *Really Cool Blog* [online]. 2013 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://reallycoolblog4you.blogspot.cz/2013/12/was-brynhild-real-sleeping-beaty.html>

PŘÍLOHY

Příloha A - Giambattista Basile: Pentameron – Otrůček

Příloha B - Jacob a Wilhelm Grimm: Pohádky bratří Grimmů – Sněženka a sedm trpaslíků

Příloha C - František Hrubín: Špalíček veršů a pohádek – O Sněhurce

Příloha D - Giambattista Basile: Pentameron – Slunce, Měsíc a Talia

Příloha E - Charles Perrault: Pohádky matky husy - Princezna ve spícím lese

Příloha F - Jacob a Wilhelm Grimm: Pohádky bratří Grimmů – Šípková Růženka

Příloha A

Giambattista Basile: Pentameron – Otrůček

Byl jednou jeden baron a ten měl sestřičku. Ta chodívala do zahrad dovádět s děvčátky svého věku. Jednou spatřily růži a vsadily se mezi sebou, která růži přeskočí, aniž by se dotkla jediného lístku. Dívky se o to pokusily, ale marně. Když byla řada na Lille, sestře baronově, tak moc se rozběhla, že růži přeskočila. Jen jeden lístek odpadl. Byla tak obratná, že než si toho někdo všiml, lístek spolkla a sázku vyhrála.

Neuplynuly ani tři dny a Lilla cítila, že je těhotná. Nevěřila tomu, protože věděla, že se s nikým nespustila. Běžela ke svým přítelkyním vílám a ty jí pověděly, že za to může lístek růže, který spolkla. Lilla svůj stav skrývala, a když bylo na čase, v ústraní porodila krásné děvčátko jménem Lisa. Poslala ji k vílám. Všechny jí darovaly nějaké kouzlo, ale poslední zakopla a pro prudkou bolest děvčátko proklela. „Až ji bude sedm let, matka jí při česání zapomene hřeben ve vlasech, a to bude její smrt.“

V sedmi letech se Lise osud naplnil a zemřela. Zoufalá matka ji vložila do sedmi křišťálových rakví a schovala ji v nejzadnější místnosti a klíč nosila stále u sebe. Po smrti dcery se Lilla velmi trápila a těsně před svojí smrtí dala klíč od komnaty, ve které byla ukryta rakev s tělem její dcery, svému bratrovi s prosbou, aby pokoj nikdy neotevřel. Bratr jí to slíbil.

Po nějaké době byl pozván na hon a při odchodu nakázal ženě, aby neotvírala zadní pokoj. Manželku popouzela žárlivost, ale i zvědavost a pokoj otevřela. Našla v něm Lisu v sedmi křišťálových rakvích. Rostla jako každá jiná žena a i rakve se podle ní zvětšovaly. Vytáhla ji za vlasy ven. Hřebínek jí z vlasů spadl a Lisa procitla. Baronka rozrušená Lise vlasy uřízla a surově dívku zbilá. Každý den s ní takto zacházela.

Jednou šel pán na trh a ptal se každého, co by chtěl dovést. Lisa mu pověděla, že by si přála loutku, brousek a nůž. Baron jí to z trhu přivezl. Lisa vzala loutku a vyprávěla jí v slzách svůj příběh. A poněvadž ji loutka neodpovídala, Lisa ji pohrozila, že do ní vrazí nůž. Loutka nakonec odpověděla, že dívku slyšela. To trvalo několik dní, až jednou baron, Lisino vyprávění zaslechl. Lisa nutila loutku do odpovědi a řekla jí: „Odpověz mi, panenko, když ne, zabiji se tímto nožem!“ Chtěla se probodnout, když baron prokopl dveře a vrazil do kuchyně. Nechal si všechno znovu převyprávět. Svou ženu vyhnal a poslal ji zpátky k příbuzným. Lise dal krásného manžela, kterého si sama vyvolila. A Lisa na sobě poznala pravdivé přísloví, že „Když je nouze nejvyšší, pomoc boží nejbližší.“

Příloha B

Jacob a Wilhelm Grimm: Pohádky bratří Grimmů – Sněženka a sedm trpaslíků

Příběh začíná tím, že královna, která čekala děťátko, se píchla do prstu a na sních ukápely tři kapky krve. Královna pohlédne na červené skvrny na sněhu, a přeje si mít dítě bílé jako sníh, červené jako krev a černé jako eben. Opravdu se tak stalo, a proto ji dali jméno Sněženka. Okamžitě po narození Sněženky královna umírá.

Po roce si král přivedl jinou manželku. Byla to krásná paní, ale pyšná a zlá, ve všem chtěla být první a nesnesla pomyslení, že některá mohla být krásnější než ona. Měla kouzelné zrcadlo, ve kterém se vzhlížela a ptala se ho: „Zrcadlo, zrcátko nejmilejší, která je v mé zemi nejkrásnější?“ Zrcadlo odpovídalo: „Královno, vy jste v té zemi nejkrásnější.“ Královna byla šťastná. Jenomže Sněženka rostla do krásy, a když jí bylo sedm let, byla krásná jako ranní červánek a krásnější než sama královna.

Jednou královna stála před svým zrcadlem a ptala se ho, kdo je v zemi nejkrásnější. Zrcadlo odpovědělo: „Královno, vy jste krásná jako vždy, ale Sněženka je krásnější než vy.“ Královna se hrozně polekala a zatoužila po Sněženčině smrti. Přivolala myslivce, aby ji odvedl do lesa a na důkaz splnění slibu, aby královně donesl její srdce. Myslivec poslechl, vyvedl ji do hlubokého lesa, ale nedokázal ji zabít. Všechno řekl Sněžence a poručil ji, aby utekla pryč. Myslivec na důkaz svého slibu královně donesl srdce divokého selete. Ona srdce hodila do ohně a věřila, že je mrtvá.

Sněženka utíkala lesem, až doběhla k chaloupce mezi stromy. Vešla do světničky. Na stole bylo prostřeno sedm talířků, sedm vidliček, sedm pohárků. Nechtěla vyjíst všechno jednomu a tak snědla z každého kousek. Poté šla vyzkoušet všechny postýlky, až v sedmé se uvelebila. Když už byla tma, přišlo do chaloupky sedm trpaslíků. Každý se divil, kdo mu jedl z talířku, kdo pil z pohárku až sedmý zjistil, že má postýlku plnou. Všichni se kolem Sněženky seběhli, a protože byla tak krásná, počkali do rána, až se probudí. Ráno ji trpaslíci nabídli, že u nich může zůstat, pokud se jim bude starat o chaloupku. Sněženka souhlasila.

Zlá macecha, si zas jednou stoupla před zrcadlo, ale to jí povědělo, že Sněženka je živá a krásná. Královna se tak rozzlobila, že vymýšlela plán, jak Sněženu zabije. Třikrát se vydala do chaloupky za Sněženkou a třikrát ji Sněženka otevřela. Poprvé nesla šněrovačku, která Sněženu stáhla tak moc, že dýchat nemohla. Podruhé Sněžence do vlasů jedovatý hřeben vložila. Potřetí nesla otrávené jablko. Poprvé i podruhé Sněženu trpaslíci vzbudit dokázali, ale potřetí už ne. Sněženka byla pořád moc krásná

a tak ji ze stříbra a skla vyrobili rakev, do které ji vložili a postavili do lesa. Každý den stál na stráži jeden z trpaslíků, a když dřímal, hlídala ji zvířátka.

Jednou jel kolem princ, který Sněženku musel mít. Prosil trpaslíky, aby mu ji dali s sebou. Trpaslíci nakonec souhlasili. Princovi služebníci Sněženku vzali, ale protože rakev byla moc těžká, upustili ji a Sněženka vyplivla otrávený kousek jablka. Princ ji požádal o ruku a Sněženka souhlasila. Na zámku svatbu chystali. Pozvali na ni hosty z daleka široka. Také zlá královna byla pozvána, a když uviděla Sněženku, celá bledá se sesunula na sedadlo. Trpaslíci ji střevíčky vyměnili a nasadili ji střevíce z rudého zlata s železnou podešví. Obstoupili ji a začali hrát. Zlou královnu trpaslíci v lese utancovali k smrti.

Příloha C

František Hrubín: Špalíček veršů a pohádek – O Sněhurce

Tato pohádka z počátku vypráví o králi a královně, kteří měli všechno, nač si vzpomněli, ale i tak nebyli šťastní. Moc toužili po děťátku. Jednou v zimě královna stála u okna a dívala se, jak venku skotačily děti. „Kéž by jedno z těch dětí bylo naše,“ povzdychla si královna. Chtěla od okna odejít. Zpozorovala u brány ženu, oblečenou v lehkých šatech. Poslala pro ni služebnou, aby ženu přivedla. „Odkud jsi?“ ptala se královna. „Zima mě vyhnala z lesů, jdu prosit o trochu jídla a kousek šatstva.“ Královna jí dala velký koš jídla, oblečení a střevíce. Vyprovodila ženu na nádvoří. Tam si všimla krvavých šlépějí ve sněhu. „Jak jsi mohla jít bosa v takové zimě?“ ptala se královna. „Mám děti a pro děti udělá člověk všechno, aby neumřely hladem.“ „Já bych za dítě dala život,“ povzdechla si královna. „Tos říkat neměla,“ pravila žena. „Brzo se ti narodí dcerka, bílá jako sníh, s líčky červenými, jako je krev mých šlépějí. A sama jsi to chtěla, za její život dáš svůj vlastní.“ Neuplynul ani rok a královně se narodila nádherná holčička. Přesně jak pravila žena - bílá jako sníh, červená jako krev. Matka ji sotva políbila a zemřela.

V království žila kněžna a lidé krále nutili, aby se s ní oženil. Král lid poslechl. Zlá královna měla kouzelné zrcadlo. Každé ráno se před zrcadlo stavěla a ptala se: „Pověz, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější!“ Zrcadlo odpovídalo: „Ty jsi, paní, v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější.“ Královna byla spokojená, protože věděla, že zrcadlo mluví pravdu.

Sněhurka rostla a rostla do krásy a jednoho dne, když jí bylo patnáct let, postavila se královna před zrcadlo s otázkou, kdo je v zemi nejkrásnější. Zrcadlo však odpovědělo: „Odpusť, paní, v zemi zdejší Sněhurka je nejkrásnější.“ Královna zrudla vztekem a přemýšlela jak Sněhurku sprovodit ze světa. Povolala si myslivce, kterému nakázala, aby Sněhurku odvedl do lesa a tam ji zabil. Na důkaz, aby srdce její přinesl. Vyšel se Sněhurkou do lesa, ale zabít ji nedokázal. Nechal ji sedět na malém paloučku a utíkal zpátky do zámku se srdcem laňky.

Sněhurka čekala na myslivce, a když se smrákalo, vydala se hluboko do lesa, kde našla malou chaloupku. Vešla dovnitř. Uviděla na stole sedm talířku, vedle sedm vidliček a sedm pohárků. Z každého talířku kousek ujedla a z pohárku trochu upila. Protože byla moc unavená, lehla si přes všech sedm postýlek. Večer se vrátili trpaslíci do chaloupky a zděsili se. Všimli si, že jim někdo spí v postýlkách. Ráno, když se

Sněhurka probudila, tak jí trpaslíci nabídli, že u nich může bydlet, pokud jim bude vařit, práť a starat se o chaloupku. Sněhurka souhlasila.

Zanedlouho královna od zrcadla zjistila, že Sněhurka stále žije v chaloupce s trpaslíky. Tak moc se rozzuřila a vymýšlela, jak Sněhurku sprovodí ze světa. V přestrojení za starou kramářku se vydala třikrát do chaloupky. Poprvé Sněhurce prodala tkanici do živůtku, podruhé jí vlasy česala jedovatým hřebenem a potřetí jí nalákala na krásné otrávené jablko. Dvakrát ji trpaslíci zase přivedli k životu, ale potřetí se jim to už nepodařilo.

Trpaslíci Sněhurku nepohřbili do černé hlíny, ale vyrobily rakev ze skla, protože byla jako živá. Donesli rakev do kalinového loubí a denně se na ni chodili dívat. Jednou jel okolo mladý král a v loubí našel skleněnou rakev. Dívka byla tak krásná, že se do ní zamiloval. Otevřel rakev a zvedl k sobě Sněhurčino tělo. Sněhurka vyplivla kousek otráveného jablka, které ji dusilo. Umluvili si svatbu. Na svatbu pozvali Sněhurčinu macechu i jejího otce. Královna se znovu zeptala zrcadlo, kdo je nejkrásnější. Zrcadlo ji odpovědělo, že ona. Poté se zeptala na mladou královnu a zrcadlo ji odpovědělo: „Tvoje krása, tvoje sláva vedle její opadává.“ Královna se rozzuřila, až zrcadlo rozbila. Mladý král jim na svatbě představil svou vyvolenou. Královna jak ji spatřila, rozumem se pomátla a časem padla bezduchá na zem a bylo po ní.

Příloha D

Giambattista Basile: Pentameron – Slunce, Měsíc a Talia

Kdysi žil jeden velký pán, jemuž se narodila dcera, které dali jméno Talia. Povolali k ní všechny mudrce a věšce v království, aby jí předpověděli osud. Po dlouhých poradách se shodli, že ji do neštěstí přivede pazdeří. Král nařídil, že do jeho domu se nesmí dostat len ani konopí.

Talia vyrostla a jednou oknem spatřila stařenu, jak přede. Ze zvědavosti pozvala stařenku do paláce. Vzala kužel do ruky a začala příst. V tom okamžiku si zadřela pazdeří za nehet a svalila se na zem mrtva. Nešťastný otec spící Talií uložil na sametové křeslo. Poté zamkl palác a navždy ho opustil.

Po nějaké době uletěl sokol jednomu králi, který v okolí lovil. Sokol mu vlétl oknem do onoho zámku. Lákal ho píšťalkou, ale pták se nevracel. Král vylezl po žebříku do zámku a spatřil spící Talií. Byl učarován její krásou, a tak ji přenesl na postel a pomiloval se s ní. Ze zámku odjel a na celou záležitost zapomněl. Po devíti měsících se ještě spící Talií narodily dvě děti. Sály z jejích prsou mateřské mléko a jednou nemohlo dítě nalézt bradavku a vzalo do úst matčin prst, ze kterého vysálo třísku. Talia se probudila z dlouhého spánku.

Jednoho dne si král na své dobrodružství vzpomněl a Talií navštívil. Zaradoval se, když ji našel probuzenou s dvěma dětmi. Od této chvíle na ni musel neustále myslet. Králova žena se od tajemníka dozvěděla o králově nevěře a nechala pro děti poslat pod jeho jménem. Kuchaři rozkázala, aby je uvařil královi k večeři. Ten však nemohl zabít dvě malé děti, a tak je ukryl u sebe doma a uvařil dvě kůzlata. Po nějakém čase nechala královna poslat pro Talií, aby ji potrestala za její hříchy. Chtěla ji upálit. Na poslední chvíli se objevil král a do ohně nechal hodit svou manželku. S Talií se oženil a kuchař mu přivedl děti, které před královnou ochránil. Talia na vlastní kůži poznala přísloví „Na koho štěstí čeká, i ve spánku je obdrží.“

Příloha E

Charles Perrault: Pohádky matky husy - Princezna ve spícím lese

Byl jeden král a královna, kteří moc toužili po děťátku, ale stále se žádné nehlásilo. Až jednou po delší době byla královna přeci jen v očekávání. Po narození dcerky uspořádali křtiny, na které pozvali sedm víl, aby dcerku obdarovaly. Při hostině přišla i víla osmá, kterou opomněli pozvat. Sudičky začaly princeznu obdarovávat. Šest dobrých víl svůj dar vyřklo, když v tom vstoupila osmá nepozvaná víla a obdarovala princeznu tak, že až vyroste, píchne se do ruky a zemře. Sedmá víla tuto kletbu změnila na stoletý spánek a až uplyne, přijde královský princ a probudí ji. Král chtěl zabránit neštěstí a nařídil, aby byly všechny kolovrátky zničeny.

Princezna vyrostla, a když jí bylo kolem patnácti nebo šestnácti let vyšla až do podkrovní komůrky, kde předla stařena. Princezna chtěla zkusit příst a jen jak se vřetene dotkla, píchla se o něj a padla do mdlob. Král nechal princeznu uložit do nejkrásnější komnaty. Hodná víla, která kdysi kletbu změnila, se o všem dozvěděla a přijela na pomoc do zámku. Svým kouzelným proutkem uspala celé království kromě krále a královny. Ti svou dceru políbili a navždy opustili zámek. Hodná víla nechala zámek zarůst houštím, aby se po čas co bude princezna spát, nemusela bát zvědavců.

Uplynulo sto let a do toho zámku se vydal princ. Sotva se dal k lesu, okamžitě se houští rozestoupilo, aby mohl projít. Došel až do komnaty, kde dlela princezna. Vedle lůžka klesl na kolena a princeznino zakletí pominulo. Probudil se i celý zámek a princ s princeznou byly v zámecké kapli oddáni.

Druhý den se princ odebral domů a svému otci a matce řekl, že se při lovu ztratil a přenocoval u starce v obydlí. Princovo lhaní pokračovalo dva roky a to už s princeznou měl dvě děti. Princ nechtěl o svém sňatku povědět své matce, protože byla z rodu lidožroutů. Po dvou letech však jeho otec umřel a princ nastoupil na trůn. Vyhlásil svůj sňatek s princeznou, kterou i s dětmi přivedl na svůj hrad. Po nějakém čase musel mladý král odjet do války. Vláda byla svěřena jeho matce.

Uplynulo několik dní a královniny choutky se projevíly. Rozkázala kuchaři, že chce mít k obědu svou vnučku. Kuchař však královně naservíroval malé jehně a královninu vnučku ukryl u sebe doma. Za osm dní královna rozkázala, že chce mít k obědu svého vnuka. Kuchař královnu také oklamal a jejího vnuka před ní ukryl. Za nějaký čas královna rozkázala, že chce mít k obědu princeznu. Hodný kuchař královnu oklamal znovu a naservíroval jí laň.

Mladá královna se po čase znovu setkala se svými dětmi u kuchaře v obydlí. Matka mladého krále zjistila, že byla oklamána a rozkázala připravit na dvůr obrovskou kád' naplněnou ropuchami, zmijemi a užovkami, do které chtěla nechat hodit princeznu, svoje vnoučata a kuchaře. Už se chystala je strčit do kádě, když v tom okamžiku přijel mladý král, který přijel dříve, než měl. Rozzuřená lidožroutská královna se do kádě vrhla sama a v okamžiku byla sežrána. Mladý král se svou ženou žili šťastně až do smrti.

Příloha F

Jacob a Wilhelm Grimm: Pohádky bratří Grimmů – Šípková Růženka

Před dávnými časy byl jeden král a královna a ti si moc přáli mít děťátko. Jednou, když královna seděla v lázni, vylezla žába a řekla, že se její přání splní a narodí se jí dcerka. A stalo se tak. Po narození dcerky vystrojili slavné křtiny, na které pozvali pouze dvanáct víl. Třináctá musela zůstat doma, protože měli jen dvanáct zlatých talířů. Po hostině víly dítěti přisuzovaly dary. Právě, když se jich jedenáct vystřídalo, vstoupila do sálu třináctá víla, která princeznu proklela tak, že až doroste do patnáctého věku, píchne se o vřeteno a umře. V tom předstoupila víla dvanáctá, která kletbu smrti změnila na stoletý spánek. Král svou dceru chtěl uchránit, a proto nakázal, aby všechny kolovrátky v království byly spáleny.

V den princezniých patnáctých narozenin se procházela po zámku, až došla po točitém schodišti do nejvyšší komůrky v paláci. Otevřela dvířka a spatřila stařenu, jak přede. Princezna chtěla také zkusit příst, ale naneštěstí se o vřetánko píchla do prstu a padla na postel. Hluboký spánek se přenesl na celé království i krále a královnu. Zámek pohltit plot ze šípkových keřů.

Mnoho let uplynulo a přišel do té země kralevic, který se rozhodl princeznu vysvobodit. Došel až k šípkové hradbě. Byl to právě den, kdy uplynulo sto let a tak se před ním šípková hradba rozestoupila. Procházel zámkem, až došel k lůžku princezny. Pohlédl na ní, sklonil se a políbil princeznu. Šípková Růženka se probudila a s ní i celé království. Princ s princeznou měli krásnou svatbu, na kterou pozvali těch dvanáct dobrých víl a ta třináctá se odstěhovala až do devátého království.